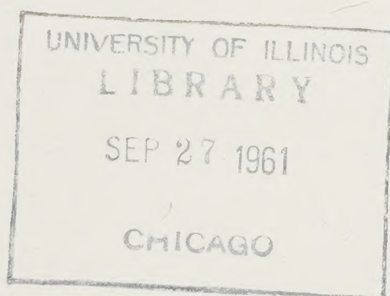
18

ARKITEKTEN

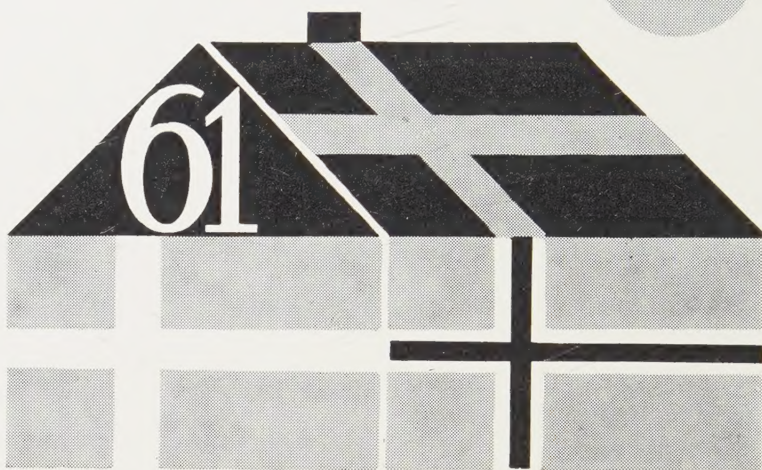

LD
tcenter i Berlin

EDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

TEKTEN ÅRG. 63 1961 NR. 18 SIDE 321-336 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 29. AUGUST 1961

HUSET

skandinavisk byggeudstilling

1.-10. SEPT. 1961

daglig kl. 10-19

(*1. september kl. 12–19*)

– atter en specialudstilling i HERNING-HALLERNE og på det permanente udstillingsterræn.

Udstillingen omfatter alt indenfor moderne boligbyggeri og boligindretning.

De tre skandinaviske typehuse samt det nye landbotypehus vises monteret og møbleret.

HERNING-HALLEN

VINDUER
PERSIENNER
FACADEELEMENTER
MARKISER

PERSPEKTIVA-VINDUER

Standard – omg. levering fra lager

Priser 10/4-61

Standardmål udv. karmmål		Vindue	Persienne	Vindue med persienne	Tekniske data				
højde	bredde	excl. glas ab fabrik netto kr.	ab fabrik netto kr.		type	lysnings-areal m²	glasfalsmål h mm	glasfalsmål b mm	glastyk-kelser mm
1170	**1180**	219,–	48,–	267,–	9	0,97	1004	1014	3
1170	**1300**	228,–	52,–	280,–	9	1,09	1004	1134	3
1170	**1420**	237,–	55,–	292,–	9	1,21	1004	1254	3
1370	**1180**	237,–	55,–	292,–	9	1,17	1204	1014	3
1370	**1300**	246,–	60,–	306,–	9	1,31	1204	1134	3
1370	**1420**	256,–	65,–	321,–	9	1,45	1204	1254	3
1370	**1780**	350,–	78,–	428,–	8	1,83	1184	1600	3
1370	**2020**	370,–	84,–	454,–	8	2,11	1184	1840	4

Specialstørrelser – efter opgivne mål

STANDARD-STØRRELSER:

leveres med:

Aluminium-dækliste på underrammen
Firepunkts-lukning
P. V. C.-tætningslister
Imprægnering af karmens yderside
Grunding
Aluminium-persienner
Garanti og service

ALUMINIUMDÆKLISTE

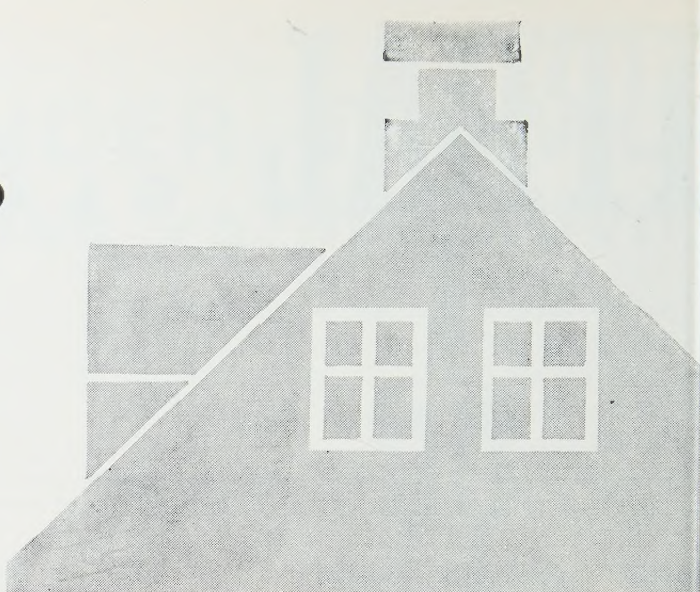
også i standard-størrelser

PERSPEKTIVA

KØBENHAVN V – VESTERBROGADE 18 – HILDA 3506

ÅRHUS – FREDENSVANG RUNDDEL 6 – (061) 43624

EXOPLAST

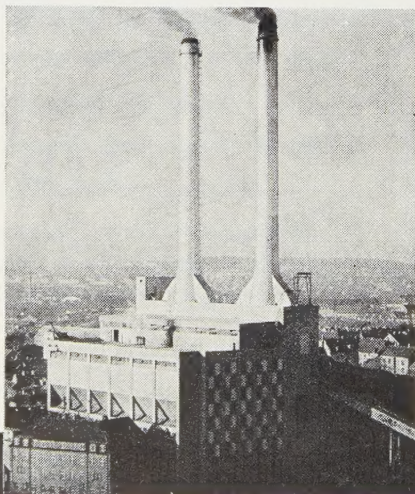
-facadefarven, der holder til a

Skjern Bank

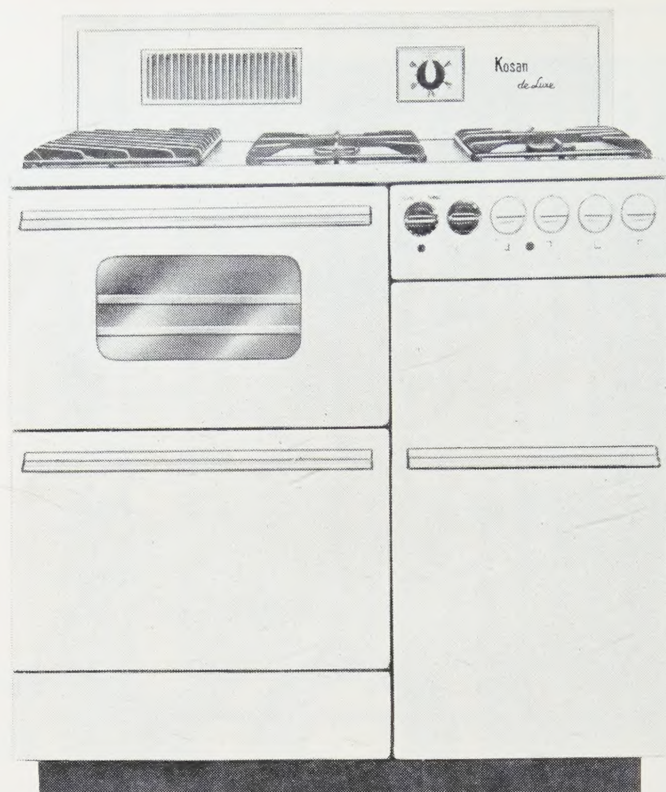
Exoplast facadefarver er fremstillet på ba af acrylharpix-dispersion og pigmenteret m lysægte, holdbare pigmenter. Står med sm mat overflade og er usædvanlig let at arbe med. - Lige anvendelig ude og inde - dæk fremragende og strækker 14-16 m² pr. li

Lysægte · Vejrbestandig · Økonomisk i brug · Tåler kraftig afvaskning · Holder i årevis · Anvendelig ude og inde · Tillader murvæ

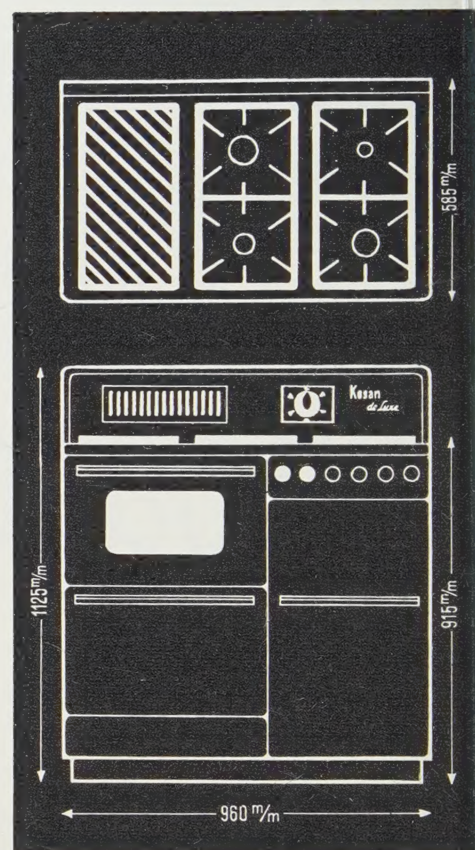

Aalborg El-værk

Fås hos farvehandleren

Kosan
de Luxe
det moderne komfur til moderne byggeri

Kosan de Luxe er det eneste komfur med ovnen i den rigtige højde. Kosan de Luxe har fire blus, aftagelige brændere og gryderiste, termostatstyret ovn med infra-grill, varmeskab med selvstændigt blus, minut-ur, indbygget skab til flaske eller gryder – og masser af plads til at „stille fra på". Kosan de Luxe – Danmarks første komfur i luxusklassen – er et godt eksempel på det moderne udstyr, der altid leveres til Kosangas.

Ring til Kosangas...

Aarhus *(061) 2 14 77*	**Køge** *(03) 655-2000*
Neksø *(03) 992-555*	**Middelfart** *(09) 41-129*
København *Hi (01) 44-288*	**Nørresundby** *Aalborg (081) 2 14 77*

Kosangas

forener moderne komfort med små installations- og driftsomkostninger.

Electrolux

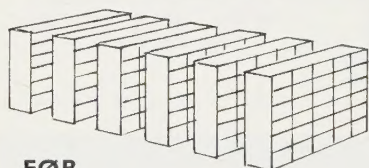
Compactus SYSTEM INGOLD

Nedenståen
illustration
viser
lager- og
arkivreoler,
der sparer
plads, tid
og arbejdsk

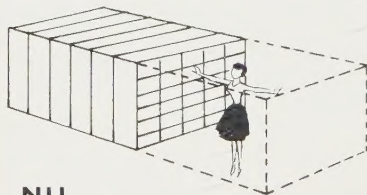
fordobler lager- og arkiv-pladsen

ÉN GANG FOR ALLE
... GI'R MANGE GANGE
MERE PLADS ...

FØR
var der de mange gange og altid alt for lidt plads på lager og arkiv.

NU
har man med COMPACTUS fået én gang og dobbelt så megen plads til rådighed.

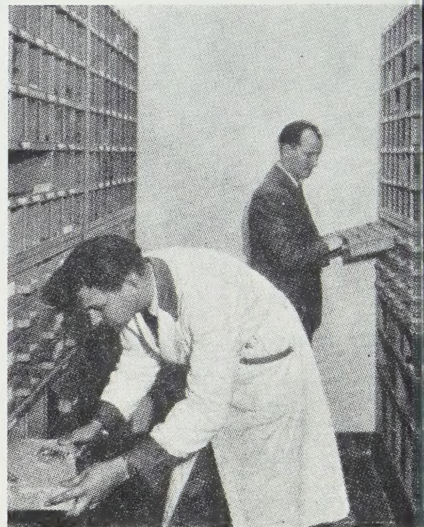
Vi giver gerne tilbud uden forbindende og viser, hvordan der uden besvær og store udgifter kan skaffes plads til det hele.

.. uden ombygning eller tilbygning

udvides ethvert lager eller arkiv inden for de samme 4 vægge. For som De ser hosstående, erstatter COMPACTUS nemlig alle gange – undtagen én – mellem reolerne.

COMPACTUS rummer det hele

det er top-kvalitet hele vejen igennem, en gennemført og fuldendt konstruktion; formgivningen er moderne, hvorfor COMPACTUS harmonerer smukt med ethvert bestående interiører. Da anvendelsesmulighedernt er legio, og da man gennem det effektive system skaber orden og kontrol er COMPACTUS et uundværligt led i den rationelle, moderne administration.

Electrolux A/

STAALINVENTAR
Hermodsgade 28 · Kbhvn. N. · C. 11 12

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktion:
Poul Erik Skriver (ansv.)
Chr. Enevoldsen
Redaktionsudvalg:
Johan Pedersen (leder), David Birnbaum, Jarl Heger, Arne Karlsen, Henning Meyer og Finn Monies.
Annonceredaktion:
Bertel Barnholdt (annoncechef)
Lillian Schmidt (sekretær)
Redaktionens adresse: Nyhavn 43, København K, Minerva *6200.
Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage før udsendelsesdagen.
Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 58 kr. årlig.
Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er angivet, kan artiklerne ses som et udtryk for Danske Arkitekters Landsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE
KONKURRENCER

Offentlig projekt-konkurrence om et seminarium i Aalborg
Aflevering: 29. september 1961.
Program med bilag udleveres fra D.A.L.s sekretariat, Bredgade 66.

International konkurrence om tæppemønstre
International konkurrence om tæppemønstre udskrevet af det engelske firma *Carpet Trades Limited.* Afleveringsdato: 30. september 1961. Anmeldelsesblanketter og nærmere oplysninger fås ved henvendelse til: Carpet Trades Limited. P. O. Box No. 5, Mill Street, Kidderminster, England.

Offentlig projekt-konkurrence om en ny handelshøjskole i Sønderborg
Aflevering: 1. oktober 1961.
Program med bilag udleveres fra D.A.L.s sekretariat, Bredgade 66.

Offentlig projekt-konkurrence om en kreditforeningsbygning i Herning
Aflevering: 14. oktober 1961, (kun for jydske arkitekter).
Program med bilag udleveres fra D.A.L.s sekretariat, Bredgade 66.

ARKITEKTENS FORLAG
Nyhavn 43, København K. Minerva *6200.
Kontortid: 9–16³⁰, lørdag 9–13.

I dette hæfte indlæg fra:
Beck & Jørgensen, A/S
Aluh Facader A/S - Viktoria Vinduet

VIDEREGÅENDE UDDANNELSE

Til dimittender fra Kunstakademiets normalskoler og andre med tilsvarende kvalifikationer indenfor Akademiets respektive fagområder.

Ansøgninger om optagelse til videregående uddannelse i skoleåret 1961/62 kan indsendes til Kunstakademiets administrationskontor inden den 15. september d. å.

Ansøgningerne stiles til skolerådet. Der vedlægges dokumentation for tidligere uddannelse og evt. selvstændigt udførte arbejder, som kan belyse ansøgerens kvalifikationer. Undervisningen er gratis.

Efter tilfredsstillende gennemført uddannelse kan opnås dokumentation herfor efter skolerådets nærmere skøn.

Til orientering kan i øvrigt oplyses: Ovennævnte uddannelse, der normalt følger det almindelige skoleår 1. oktober–31. maj, tilsigter at give de bedst begavede elever, der har gennemgået Akademiets normalskoler, adgang til en videregående undervisning i de nedenfor angivne discipliner. Til denne undervisning gives endvidere adgang for sådanne kunstnere, som uden at have gennemgået normalskolerne, ved en flerårig kunstnerisk virksomhed har vist, at de er i besiddelse af en modenhed, der teknisk og kunstnerisk stiller dem på samme trin.

I uddannelsen øves et frit studium gennem forelæsninger og praktiske øvelser med løsning af større opgaver.

Følgende afdelinger kan modtage studerende:

1. Landskabs- og havekunst: Professor C. Th. Sørensen.
2. Byplanlægning: Professor Peter Bredsdorff.
3. Industriel design: Professor Erik Herløw.
4. Møbel- og rumkunst: Professor Ole Wanscher. Lektor, arkitekt Poul Kjærholm.
5. Skrift og typografi: Professor Gunnar Biilmann Petersen.
6. Restaurering og arkitekturstudium: Professor Mogens Koch. Docent H. H. Engqvist. Docent Mogens Krustrup.
7. Byggeteknik: Opgaver indenfor områdets enkeltfag (byggeteknik, materiallære, bærende konstruktioner, byggeriets administration, belysningslære, lydlære) formidles gennem professor Poul Kjærgaard.

Undervisningen er beregnet på normalt at omfatte 2 år, og gives for visse områder lejlighedsvis for arkitekter, billedhuggere og malere sammen. Det nærmere studieprogram fastlægges efter forhandling med de enkelte elever af de respektive professorer og docenter, til hvem evt. interesserede henvises.

DET KONGELIGE AKADEMI FOR DE SKØNNE KUNSTER

Palle Suenson

Offentlig projekt-konkurrence om vej- og bebyggels[e]plan i Lille Værløse

Aflevering: 25. oktober 1961.

Program og bilag udleveres fra D.A.L.s sekretariat, Bredgade [...]

Nordisk idékonkurrence om byplan for Valstaområd[e] i Märsta

Aflevering: Udsat til den 31. oktober 1961. Program og bilag til g[en]nemsyn i sekretariatet. Depositum kr. 130,00 indbetales [...] D.A.L.s sekretariat, Bredgade 66, Kbh., K.

International idékonkurrence om kirkebyggeri udskrevet af Det danske Kirkeministerium

Aflevering: 1. november 1961.

Program med bilag udleveres fra D.A.L.s sekretariat, Br[ed]gade 66, mod betaling af kr. 25,00.

International idékonkurrence om byplan for Maspalomas Costa Canaria

Registrering: 1. juni – 1. august 1961. *Forespørgsler:* 1. juni – 1. [ok]tober. *Aflevering:* 15. december 1961. Nærmere oplysninger [om] konkurrencen fås i D.A.L.s konkurrenceudvalg, Bredgade [...] København K. Tlf. MInerva 1290.

Nordisk idékonkurrence om udformning af gravlund på Alfaset i Oslo

Aflevering: 15. januar 1962.

Program med bilag ligger til gennemsyn i D.A.L.s sekretar[iat,] Bredgade 66, København.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Arkitekten nr. 18/1961

Text på annoncesiderne

Udblomstringer på murværk

Der dannes udblomstringer af salte på overfla af porøse materialer, når det vand, som saltene været opløst i, fordamper. Nyt murværk får ofte blomstringer, når det er ved at være udtørret e udmuringen, men udblomstringen vedvarer sjæld hvis der ikke stadig tilføres vand. Udblomstringe er normalt uskadelige og forsvinder af sig selv, e at de er blevet udsat for regn og vind, men det er den anden side på et yderst uheldigt tidspunkt er værst, nemlig når arkitekt, entreprenører og mur og naturligvis bygherren skal til at glæde sig o veludført arbejde.

Men der er også udblomstringer, hvor saltene fo kommer i så store mængder, at de gennem krysta sation kan skade murværket eller føre til permane pletter.

Udtrykket salpeter, som man stadig hører anver stammer fra de lidet sanitære forhold i middelalder da det betalte sig for myndighederne at sende „saltpetermand" ud for at samle udslaget samm fra vægge og gulve. Det blev anvendt til krudtp duktion.

Nitrater af biologisk oprindelse er for længst oph med at være noget normalt på teglsten, for det fremk kun hvor der var stalde.

Næsten alle slags salte kan danne udblomstring men almindeligvis stammer de fra mørtelen eller teglstenen eller fra begge dele. Sådanne udblom ringer består sædvanligvis af følgende salte.

Natrium-sulfat (Glaubers salt),
Kalium-sulfat (potaske),
Magnesium-sulfat
Kalcium-sulfat (gips)
Jern-sulfat,
Natrium-karbonat,
Kalium-karbonat.

Normalt er udblomstringerne et løst hvidt pulv men der kan også være nogle udblomstringer, optræder, så billedet, de danner, ligner en fjer. De karakteristisk for natrium-sulfat, som også kan da en glasagtig hård overflade, men det kan også v kalium-sulfat eller opstået ved at flere forskellige sa har aflejret sig over hinanden. Man ser lettere u slaget på teglstenen end på mørtelen, men det bety ikke, at udslaget stammer fra stenen. Når teglsten er blevet lagt i mørtelen, danner de to materialer sammenhængende labyrint af porer, og gennem d kan opløsningen af salte blive trukket til den overfla hvor vandet lettest fordamper. Man kan underti med stor sikkerhed sige, hvorfra udblomstringe stammer.

Udblomstringerne kan også optræde på de in sider af en bygning, og så bliver maling og tape ødelagte. Limfarve er særlig tiltrækkende for salte Man har eksempler på, at hvis væggene delvis blevet malede med limfarve delvis står ubehandele

er det kun, hvor der er limfarve, at saltene træder u

Rustpletter, som især ses på mørtelfuger, skyld normalt jernsalte (jern-sulfat), som kan danne u blomstringer, når de kommer frem til overflade og som reagerer kemisk med kalk, når de vaskes ne over fugerne af regnen.

Det kan ske – men det er sjældent – at indholdet opløselige salte er så højt, at der dannes krystaller porerne under overfladen, og så kan det yderste lag teglstenen blive pulveriseret.

Magnesium-sulfat er også ansvarlig for de skad hvor krystaller bagved pudsen sprænger den fra væ gen. Der sker det, at magnesium-sulfaten reager sammen med kalken og danner et kemisk produk teglstenens porer lige under pudsen. Dette produ fungerer som en halvtgennemtrængelig membra d.v.s. at vandet får lov til at passere og fordamp men saltene holdes tilbage. Man kan derfor næst altid se et ganske tyndt lag af teglstenen på bagsid af det bortsprængte puds.

Kraftigt udslag af salte op på de underste dele vægge, der mangler fugtstandsende lag, kan stamm fra jordbunden, men årsagen kan også være, at har været til stede i murværket og er blevet flyt opad med det stigende vand på grund af kappila kraften.

Udslag kan også stamme fra smittekilder, efter teglstenen er fremstillet, men før den anvendes. sådanne tilfælde vil det ikke altid være let at fin årsagen. Årsagen er normalt, at man har læsset stene af direkte på jorden, hvor der kan være salte.

Der kan findes salte i selve teglstenene, og der flere grunde til det. Dels kan der være salte i ler som man ikke har formået at rense helt, men d almindeligste årsag er, at der er svovl i de brugte k Når kul forbrænder, omdannes svovlet til oksyder, d kan reagere med leret, og så bliver der en forøge af saltene i begyndelsen af forbrændingsprocesse men på grund af de høje temperaturer nedbrydes igen, og jo højere temperaturer jo længere tid tag det normalt og jo flere salte nedbrydes.

Der findes ofte kalcium-sulfat eller kalcium-kar nat, som under brændingen kan forvandles til kalciu sulfat i leret, og det er næsten umuligt at und kalcium-sulfaten fuldstændig, men det betyder ik så meget, da det er tungtopløseligt i vand, og der sk 500 dele vand til 1 del kalcium-sulfat. Indehold stenen kun dette, betyder det ikke noget, men h der også er natrium-sulfat tilstede, dannes der dobbeltsalt, som er lettere opløseligt. Betydelige mæn der heraf er fundet i udblomstringer.

Magnesium-sulfat er årsag til alvorlige skader, m kun sjældent til stede i større mængder end 0,5 p Det er på den anden side også det størst tilladeli kvantum.

I mørtelen kan både tilslaget og bindemidlet væ årsag til saltudslag.

I egne nær kysterne kan entreprenørerne væ fristede til at bruge strandsand til puds- og mu

BECK & JØRGENSEN A/s
Farve- og Lakfabrik
KØBENHAVN - SØBORG

Maleren er gået...

- og nu skal det smukke håndværk, han har udført på vægge og træværk, gerne være en kilde til daglig glæde for Dem selv og Deres personale eller omgangskreds i mange år.

Følg derfor - i egen interesse - nedenstående
anvisninger for vedligeholdelse:

Rengøringsmidler:

Blød afsæbningsbørste - svamp - vaskeskind - sæbespåner - og vand.

Afvaskning af vægge malet med

PV-A Plastic-Maling
eller Velvet mat Alkydmaling og tilsv.

Det varme, blødgjorte sæbevand arbejdes ***kraftigt skummende*** med børsten ***fra gulvet op mod loftet.*** Sæben må ikke tørre ind, men afvaskes med en blød svamp ved hjælp af rigelig koldt vand, indtil skyllevandet er klart. Derefter aftørres med et rent skind, når man vil gøre det helt rigtigt. ***Mat*** eller ***halvmat*** træværk i døre og karme vaskes på samme måde. ***Brug aldrig klude på matte flader.***

Danalin og Pari-Dan blank Emaille

og tilsvarende afvaskes med alm. koldt vand tilsat en smule mineralsk Terpentin eller Petroleum og aftørres med skind.

Bemærk: Ovenstående vaskeregler gælder for normal tilsmudsning af malede flader. Drejer det sig om alvorlige pletter påført ved uheld, bør De ringe til Deres malermester, inden De foretager Dem noget.

Malerfirma:

BECK & JØRGENSEN A/S
Farve og Lakfabrik
GRUNDLAGT 1892

ROSENKÆRET 25 - KØBENHAVN, SØBORG
TELEFON (01) 69 03 11 - TELEGRAM: „LAKFIXER" - BANK: LANDMANDSBANKEN, BUDDINGE AFD. - POSTGIRO 224 86
UDENFOR KONTORTID: TELEFONSVARER: (01) 69 05 08
BYLAGER: NØRREGADE 13 - KØBENHAVN K - C. 1980

SØBORG. August 1961.

Pas på Malingen!

Omstående anvisning på vedligeholdelse af malerarbejde på indv. vægge og træværk har vi ladet trykke på opfordring af mange malermestre, som til deres store misfornøjelse gang på gang har set smukt udført malerarbejde ødelagt på utrolig kort tid som følge af forkert afvaskning.

Omstående ganske simple regler for afvaskning er gennemprøvet i praksis og må kunne forlanges overholdt af enhver husejer, dersom malerens garanti skal være gældende.

Vi er i samme båd som malermesteren, da vi ikke er mindre interesseret i, at vore gode materialer kommer til deres fulde ret og ikke får en for hårdhændet behandling af rengøringspersonalet.

Vi opfordrer de herrer malermestre til at efterlade sig dette skilt, når de afleverer arbejdet – bl.a. for at tage et vist forbehold mod ubegrundede reklamationer.

Skiltene, som er trykt på svært krideret karton, kan De rekvirere hos os, enten De er vor kunde eller ej, da anvisningen gælder for alle til vore nævnte fabrikata svarende malevarer.

Skiltene er gratis og kan ophænges i kosterum eller på andre steder, hvor rengøringspersonalet kan se dem.

Vi håber, at vi med dette initiativ også tjener de herrer arkitekters naturlige interesse i en skånsom og rigtig behandling af malerarbejdet.

Med venlig hilsen
B E C K & J Ø R G E N S E N A/S

NB. Den aut. telefonsvarer på (01) 69 05 08 modtager Deres besked udenfor kontortid.

vend!

mørtel. Det kan ikke anbefales, fordi strandsand in holder søsalt, som er hygroskopisk, d.v.s. at det sorberer fugtighed fra luften, så murværket altid vi fugtigt. Det kan være årsag til udblomstringer i t vejr. Strandsand skal derfor altid udvaskes før brug

Forudsætter man, at tilslaget er tilfredsstillende, indholdet af salte i mørtelen afhænge af bin midlerne. Bruges en ren kalcium-kalk, er mørte praktisk taget hel fri for salte. Hydraulisk kalk halvhydraulisk kalk (kalk fremstillet ved at bræ kalksten, der indeholder ler) har et vist indhold soda og potaske, der kan fremtræde som udsla form af karbonater og sulfater. Mængden af opløse alkalier i hydraulisk kalk øges i takt med de hydrauli egenskaber, og i gode hydrauliske kalksorter vil kunne være 1 pct. potaske og 0,4 pct. soda. Sædvan vis indeholder portland cement mindre opløsel mængder alkalier end det maksimum, der finde hydrauliske kalktyper.

Portlandcementens bidrag til udblomstring kræ en særlig omtale. Cementen indeholder ikke blot so og potaske, men også kalcium-sulfat, som tilsæ under fabrikationen for at kontrollere cement størkning. Når cementen blandes med vand, vil salt blive opløst i vandet, men efter få timers forløb, sulfatet være bundet som kalcium-sulfoaluminat alkalierne i form af hydroksyder. Disse går lidt e lidt over til at blive karbonater under påvirkning kuldioksyden i atmosfæren. Under visse betingel kan mørtelvandet trækkes over fra mørtelen til te stenen, før cementen er størknet, og dette medfø at sulfaterne i cementen bliver fjernet fra de o givelser, de normalt ville være gået over til for blive uopløselige, og således øger den mængde sa som kan danne udblomstringer.

Langt den største del af udblomstringer træn ikke til at blive behandlede, for de forsvinder af selv og ret hurtigt. Man kan ikke anbefale nog kemisk behandling, og overfladebehandling, der ta sigte på at forhindre fordampning. Det er til m skade end gavn, da det kan medføre krystalliser med påfølgende forvitring.

Den specielle form for skade, som skyldes magnesiu sulfat, er normalt begrænset til et meget lille sty af væggene, og der er intet andet at gøre end at fje de pågældende sten og indsætte andre.

Rustpletter kan skyldes mørtelsand, der indehol partikler af jernforbindelser, og eneste reparatio mulighed er ny fugning.

Pletter, der stammer fra rust fra indmuret j eller stål, er et alvorligt problem, der kan føre slemme revner, og medføre store reparationer.

Der er her forsøgt at give oplysninger om nogl men også kun nogle – af problemerne omkring u blomstring på murværk, et problem som langtfra helt oplyst, men som – hvad der også fremgår ovenstående, normalt kun er skæmmende, men i af farlig karakter.

Kilde: Tegl (norsk) 1/61.

TØMRERSVENDENES AKTS.
DEGNEMOSE ALLÉ 28
BRØNSHØJ — KØBENHAVN
TELEFON 60 11 33

LÆSKÆRME OG HEGN

„FLET — X"

PATENTANMELDT

SFB × (78)

UDC 69.028.8

Anvendelsesområder:

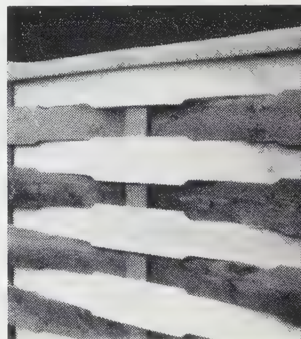
Læskærme i gårde og haver samt rækkehuse
Indhegning af haver

Enhedstørrelser:

Fagbredder	på 165 cm	190 cm	210 cm
Faghøjder	på 100 cm	140 cm	170 cm

Andre størrelser leveres efter ønske, dog kun i spring lodret på 8 cm og vandret på 43 cm

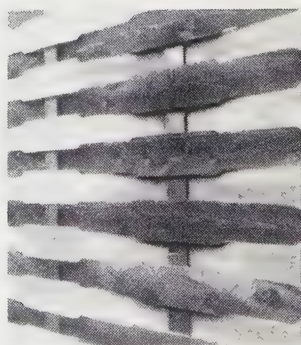
Opbygningen:

4 × 4" stolper, trykimprægneret træ
1 1/2 × 2 1/4" afdækning af underbræt
1/2 × 2" ru lodrette mellemstykker
2 × 4" afslutning mod bygninger
5/4 × 4" stolpestyr i jord, imprægneret

Se detaljetegningen på bagsiden!

Materiale: Lærketræ

Konservering: Solignum i een eller to farver

Priser gælder excl. stolper og opsætning frit leveret i København og til provinsen afsendt fra Vanløse station.

1½ × 2¼" RU

A

B

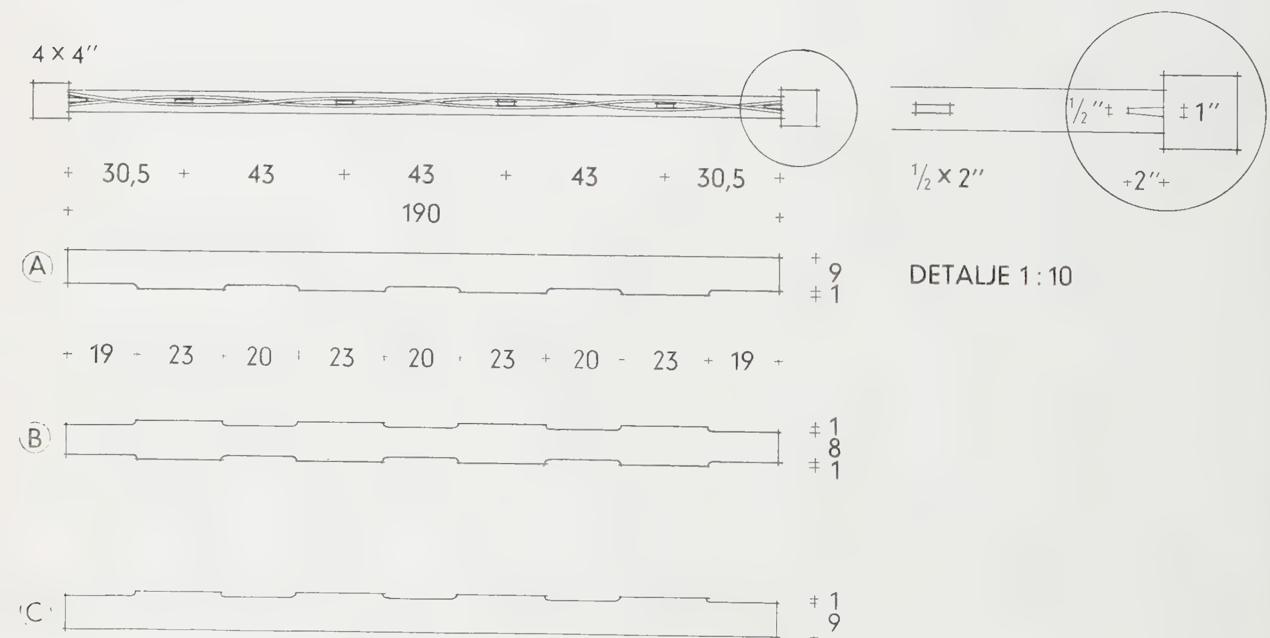
C

2 × 4"

5/4 × 4"

5/4 × 4"

OPSTALT 1 : 20

PLAN 1 : 20

1532

æg for Toms fabrikker A/S – Ballerup.
A., professor Arne Jacobsen.

EVERLITE

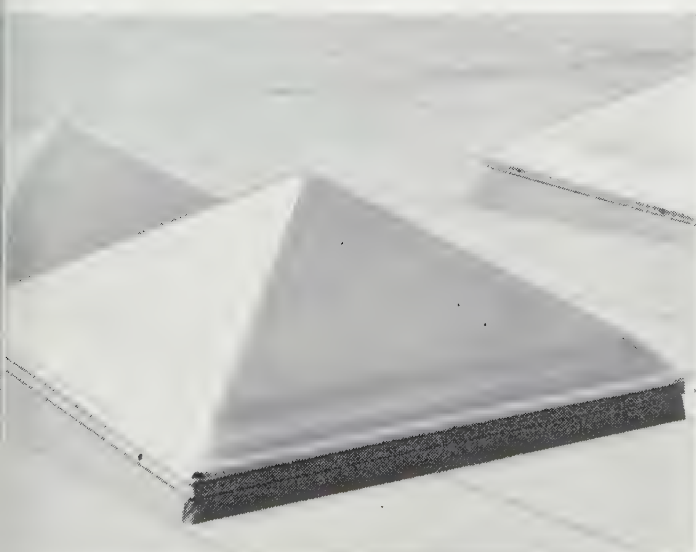
OVENLYS

type OLP (pyramideformede)
lysmål: 100 × 100 cm

leveret og monteret i perioden 15/12 60–15/2 61

EVERLITE ovenlysene er fremstillet af opaliseret po lymethylmethacrylate for at opnå et diffust lys ude skyggevirkning. Ovenlysene er forsynet med en inddæk ning af armeret polyester og påmonteret en karm a isolerende materiale, således at kuldebroer undgås.

Kuplerne er – for første gang i Danmark – udført pyramideform, hvilken skal sikre mod direkte dryp ve kondens på kuplernes inderside.

VERLITE A/S

FREDERIKSBERG ALLÉ 18–20
KØBENHAVN V. HILDA 1981

Nyttig vejledning om behandling af udvendig træbeklædning

Husejere og bygherrer får som regel en masse råd af venner og bekendte med hensyn til, hvordan de absolut bør behandle og vedligeholde snart det ene og snart det andet i deres hus.

Mange har gjort den erfaring, at det ikke altid er klogt at følge disse „nye og gode råd", der ofte er mere velmente end sagligt underbyggede.

Ikke alt nyt er godt, og ikke alt godt er nyt. – „Gode råd" *kan* være dyre.

Vedrørende behandling af udvendig træbeklædning har man også gennem årene hørt mange forskellige forslag, og mange har desværre været skyld i eller er blevet offer for misforståelser og fejltagelser. Fejl på dette sted er så meget mere ærgerligt, som en rigtig behandling ikke alene giver en facade med en meget smuk stoflig virkning, men tillige en facade med meget stor holdbarhed og med forholdsvis små vedligeholdelsesudgifter.

Om behandling af udvendig træbeklædning er der sikkert ikke så mange, der for eksempel ved:

at endetræ suger 4 gange så meget træbeskyttelsesvædske som sidetræ,

at konstruktionens rigtige udførelse betyder lige meget for træets holdbarhed som dets behandlin

at trykimprægneret træ ofte må foretrækkes frem f træ, behandlet på anden måde,

at lakering af udvendigt træværk absolut må fr rådes,

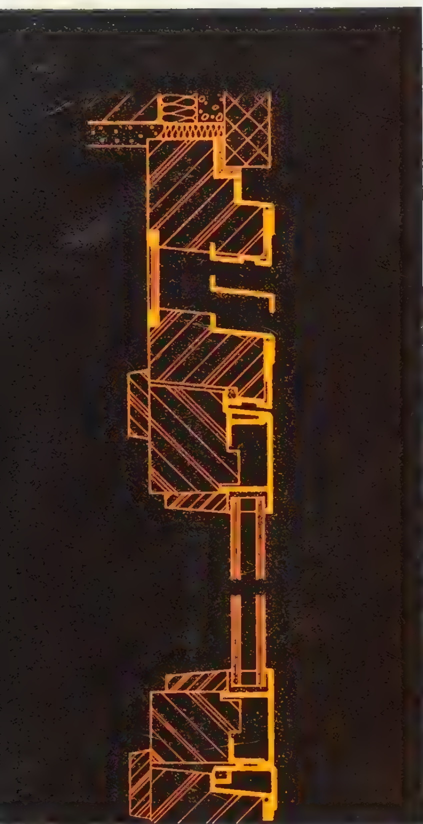
at almindelig olie, lak og maling er udmærket gr bund for skimmelsvampe.

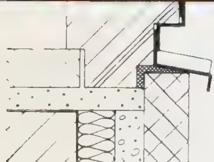
For at få disse problemer klaret op har Tr branchens Oplysningsråd, i samarbejde med tr forskningen og malerforskningen, ladet udarbejde lille nyttig, og netop udsendt, vejledning vedrøren Behandling og vedligeholdelse af ny udvendig tr beklædning af fyr.

Denne vejledning er en uundværlig hjælp for mange, der enten allerede har et helårshus el sommerhus eller har planer om at bygge et. Også mange projekterende teknikere og udførende hån værkere vil kunne få nytte af denne vejledning, s er et udmærket stykke værktøj for byggefolk i d daglige arbejde.

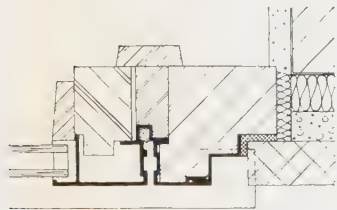
Kilde: TOP.

ALUH VINDUER

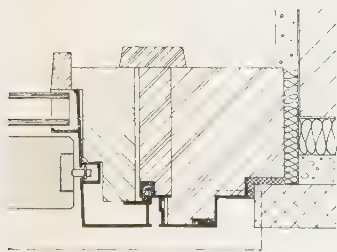

Lodret snit: ALUH VIKTORIA vippevinduer m/VIKTORIA ventilationsrist.

Vandret snit: Detaille af indmuring med ALUH VIKTORIA vippevindue.

Vandret snit: (Alternativ) detaille af indmuring med ALUH VIKTORIA vippevindue, bemærk udenfor liggende Aluminium-persienne.

Målestok: 1 : 5.

ALUH vinduer i ny bankbygning.

ALUH Vinduer leveres både med oplukkelige rammer og med faste partier. Den i statisk henseende upåklagelige konstruktion muliggør anvendelsen af smalle rammeprofiler.

De fleste i handelen værende beslag kan anvendes. Glasindsætningen kan efter ønske foretages med enkelte, dobbelte eller med Thermo-glas.

Hvorfor træ og aluminium sammen! Aluminium er et fremragende byggemateriale på grund af sin ringe vægt, store styrke, korrosionsbestandighed og sit dekorative udseende. Det opfylder kravene om en vedligeholdelsesfri facade.

Træ, som i årtusinder har stået sin prøve som bygningsmateriale, er uovertruffent med hensyn til varme- og lydisolerende egenskaber, og det forhindrer på en udmærket måde dannelsen af kuldebroer, som er den ved rene metalkonstruktioner mest kendte gene. Anvendt som her, indendørs, bidrager det til at bevare den tiltalende »varme« atmosfære i rummet.

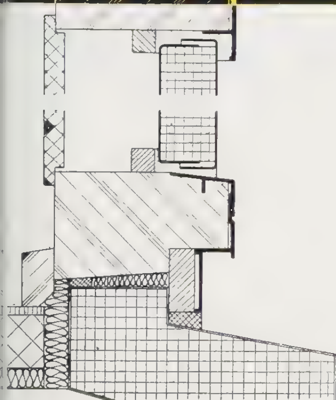
ALUH — et kvalitetsvindue.

ALUH FACADEELEMENTER

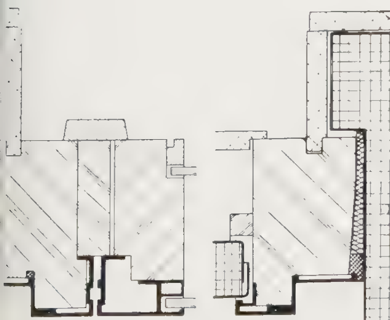

ALUH facadeelementer med Viktoria Vippevinduer i administrationsbygning.

Lodret snit: ALUH facadeelementer m/VIKTORIA vippevinduer, VIKTORIA ventilationsrist og brystningsplade.

Vandret snit: Sideforbindelse (indmuring) vippevindue (venstre) brystningsfelt (højre).
Målestok 1 : 5.

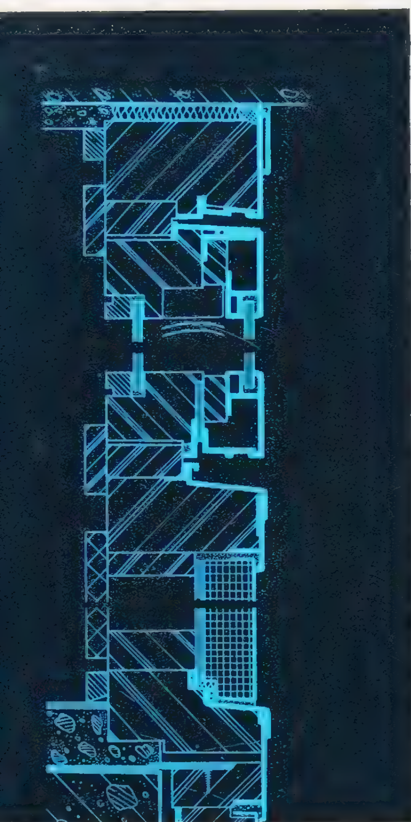
ALUH facadeelementer forbinder vindues- og brystningsdelen på en harmonisk måde. Elementerne leveres klar til indsætning, og trænede montører foretager denne. Den isolerede brystning, med en k-værdi der ikke overstiger 0,5, kan efter arkitekts eller bygherres ønske beklædes udvendig med emalieret plade, glas, eloxeret aluminium, eternite, eternite-GLASAL eller lignende, alle i flere forskellige farver.

Tæt og funktionsbestandig er ALUH konstruktionen takket være anvendelsen af førsteklasses materialer og den regelmæssige kontrol af alle arbejdsoperationer. Sikkert virkende lukkeanordninger presser vinduesrammerne ned i overfalsede anslag.

Fordelagtig og økonomisk, således lyder fagfolkenes dom over ALUH konstruktionerne. Den hensigtsmæssige kombination af træ og aluminium indestår for vinduernes store isolationsværdi. Dette medfører at man kan anvende et mindre dimensioneret centralvarmeanlæg og formindske brændselsudgifterne. Den vedligeholdelsesfri facade fritager bygherren for enhver form for maling af facaden.

Træ indvendig — hindrer kuldebroer.

ALUH FACADER

ALUH facader i en kontorbygning.

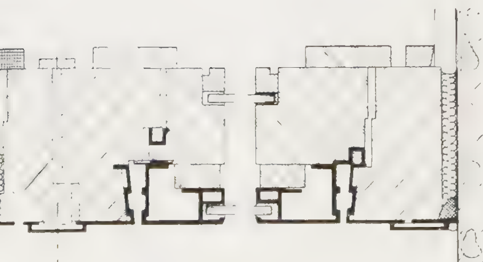

Lodret snit:
ALUH »gardin« facade.
Sammenkoblede vinduesrammer og brystningsfelter.

ALUH-facaderne er en videreførelse af ALUH-grundkonstruktionen. De omslutter bygningen ligesom en hinde og forbinder glas- og isolationsfladerne. Deres enkle konstruktion simplificerer byggemåden og sparer således byggetid og plads. Den plane facade kan på en virkningsfuld måde opdeles ved hjælp af farve- og materialekombinationer.

Elegant og vedligeholdelsesfri er bygninger med ALUH konstruktioner, på grund af de smalle letmetalprofiler, hvis overflade ved hjælp af den kvalitativt fremragende eloxering bevarer sit dekorative udseende, selv ved et minimum af pasning.

Fremsynet byggemåde er ensbetydende med anvendelsen af de ved hjælp af moderne teknik disponible råmaterialer og fremstillingsmetoder. I snævert samarbejde med Statsprøveanstalter og forskningsinstitutter indenfor byggefagene og på grund af erfaringer indhøstet gennem mange år i bygningen af specialvinduer, udvikledes denne velgennemtænkte og fuldkomne konstruktion.

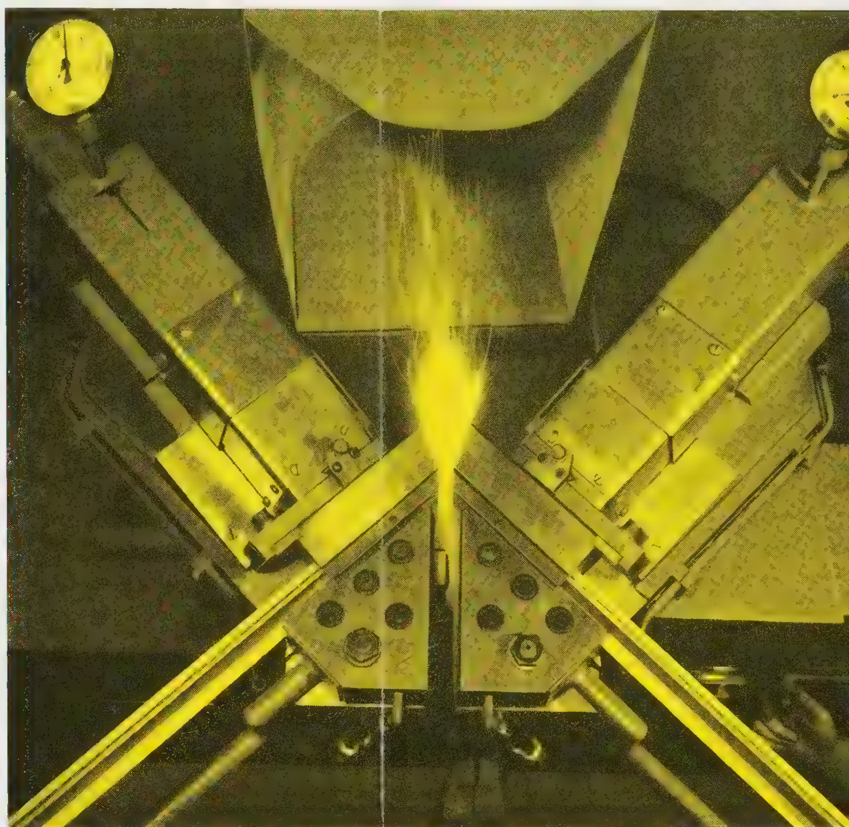
Vandret snit:
Sideforbindelse. Indmuring af ALUH facaden (th) og sammenkobling af konstruktionselementer (tv).
Målestok 1 : 5.

Aluminium udvendig — dekorativt og vedligeholdelsesfrit.

ALUH INFORMATION

Det er det, der er det vigtigste!
Aluminium og træ udvider sig ikke ensartet. De forskellige udvidelses-koefficienter må der tages hensyn til ved samlingen, for at undgå alle former for materialespændinger.
Forbindelsen mellem aluminium-profilerne må ikke have åbne geringer eller være »stødt« sammen, idet kun tætte samlinger kan holde indflydelsen fra vejrliget ude.

DERFOR
er alle aluminium-profiler fastgjort »glidende«, **derfor** er alle hjørneforbindelser i ALUH-konstruktionerne konsekvent **elektrisk stuksvejsede.**

ALUH-profiler ved svejsning i en elektrisk stuksvejse-maskine.

ALUH VINDUET.

Konstruktion: Aluminium og træ danner hver for sig, en i sig selv stabil enhed, som er varigt forbundet med »glidende« specialbeslag, der er anbragt usynligt i profil »hul«-rummet.

ALUH-vinduerne kan udføres i enhver funktionsart.

Materiale: Aluminium-profiler i en fremragende legeringskvalitet, med den bedste eloxeringsudførelse, garanterer for en uovertruffen korrosionsbestandighed.

Trædelene er fremstillet af vellagret og udsøgt fyrretræ, om ønskes fås vinduet også i ædle træsorter.

Overflade: Samtlige aluminiumdele bliver eloxeret i naturfarve eller i farve efter ønske, såsnart de er færdigt bearbejdede, hvorved vinduerne bliver vedligholdelsesfri og samtidigt får et dekorativt ydre.

Glasindsætning: Alle udførelser kan leveres (enkelt, dobbelt eller thermoglas).

Solafskærmning: Ved indbygning af jalousier, persienner eller markiser.

Montering: Trænede montørhold garanterer for en hurtig udførelse, også ved store byggeforetagender.

Service: Erfarne vindueseksperter bistår kunderne fra den første konsultation til den færdige indbygning. Denne ALUH-service står også til Deres disposition.

ALUH KONSTRUKTIONER

GENNEMPRØVET og FORETRUKKET til

Administrationsbygninger
Sygehuse
Skoler
Højhuse
Laboratoriebygninger
Institutter
Beboelsesejendomme
Banegårde
Posthuse o. s. v.

Referencer:

Danmark: A/S Lyfa, lager og udstilling, Odense. Arkitekt: Kgl. bygningsinspektør, ark. m. a. a. Jørgen Stærmose, Odense · Ingeniørfirma V. H. Langebæk & Søn, København, ark. m. a. a. Erik Friehling, København · Falcks Redningskorps, København, arkitekt: Falcks Bygningstjeneste · Slagelse Rådhus, Slagelse. Arkitekter: M. a. a. Herm. Steudel & J. Knudsen Pedersen, Slagelse · **Udland:** Neubauten Braunschweigische Staatsbank Salzgitter · Elt.-Institut der TH Braunschweig · Verwaltungsgeb. der Unterharzer Berg- und Hüttenwerke Goslar; Arch. Professor Dr.-Ing. F. W. Kraemer, Braunschweig Betriebs- und Verwaltungsgebäude der LOTTO-Zentrale Münster; Arch. Dipl.-Ing. H. Deilmann, Münster-Westf. · Verwaltungsgebäude der Wohnungs AG Salzgitter; Arch. Dipl.-Ing. K. A. Welp, Köln · Stadttheater Esch (Luxemburg); Arch. R. van Hulle, Luxemburg · Stadt- und Messehalle Klagenfurt; Arch. Dipl.-Ing. Dr. techn. H. Ertl, Klagenfurt · Kreiskrankenhaus Kempten; Arch. Schwedthelm, München · Verwaltungsgebäude der Velisch KG Berlin; Arch. Professor Sobotka und Müller, Berlin-Wilmersdorf · Feuerwache Süd, Dortmund; Staatsbauamt Dortmund · Bürogebäude der Philips Gesellschaft Eindhoven (Holland); Arch. Ir. Geenen en Ir. Oskam · Kernreaktor Karlsruhe, Kernreaktor Bau- und Betriebs GmbH, Karlsruhe · Reaktorzentrum Seibersdorf/Wien, Österreichische Studien-gesellschaft für Atomenergie GmbH · Europäisches Kernforschungsinstitut Genf/Schweiz; Arch. Dr.-Ing. Rud Steiger, BSA, SIA Zürich · Büro- und Geschäftshaus Innsbruck; Arch. Professor H. Neubauer, Innsbruck · Hedwig-Heil-Berufsschule Berlin; Bauleitung Bezirksamt Berlin-Charlottenburg · Deutsche Bank in Lübeck, München, Zweibrücken, Osterode · LVA Lübeck; Arch. Paul Thomsen BDA, Lübeck · Polizeidirektion Münster, Staatshochbauamt I Münster · Schuhhaus Böhmer, Düsseldorf; Arch. Dipl.-Ing. H. Wibel, Düsseldorf-Oberkassel · Rathaus Heidelberg; Hochbauamt Heidelberg · Swissair Schulgebäude, Kloten (Schweiz); Arch. Swissair Bauabteilung · Süddeutche Zuckerfabrik Werk Offstein; Arch. Dipl.-Ing. Flige Zoll- und Verbrauchkkteueramt, Neustadt, Weinstrasse · Staatl. Hochbauamt Speyer · Justizgebäude Lübeck; Arch. Atmer und Mahlow, Hamburg · Landesgenossenschaftsbanken Hannover, Hameln, Bremerhaven, Leer/Ostfr.; Arch. Dipl.-Ing. F. Francke, Stadibaudirektor a. D., Hannover · Verwaltungsgebäude Örlikon, Eisenberg/Pfalz; Arch. Dipl.-Ing. W. Mann, Eisenberg · Regierungsgebäude Kassel; Arch. Reg.-Baurat a. D. Dipl.-Ing. W. Freiwald und Dipl.-Ing. Lahme · Verwaltungsgebäude der Steinkohlen Ges. Utrecht (Holland); Arch. Irs. Bur. Opten Noort u. Blijdenstein, Utrecht · Volksschule Kallstadt/Pfalz; Arch. Henninger, Ludwigshafen · Autohaus Dechent, Saarlouis; Arch. Menden, Saarlouis Polizeidirektion Worms; Staatl. Hochbauamt Mainz · Verwaltungsgebäude der Druckerei Laupenmühle und Dierichs, Bochum; Arch. BDA, DAI H. Jentzsch, Bochum · Hotel International,. Basel; Arch. Bräuning und Düring, BSA, SIA, Basel · Postamt Obertauern, Post und Telegrafendirektion Salzburg (Österreich) · Geschäftshaus der London Tea Comp. Ltd. Münchenstein · Hafengebäude Amsterdam; Arch. W. M. Dudok, Hilversum (Holland) · Hessische Landesbank, Darmstadt; Arch. O. Apel, Frankfurt/Main · Villa Cardon, Antwerpen (Belgien); Arch. v. Kols und F. Deroeck, Antwerpen · Pfälzischer Einzelhandelsverband, Neustadt/Weinstrasse; Arch. G. Stupp, Neustadt · Concordia Lebensversicherung; Arch. Professor Breuhaus de Groot, Köln · Bahnhof Hildesheim und Braunschweig; Baudirektion der Bundesbahn · Landesverwaltungsamt Hannover; Staatshochbauamt I, Hannover · Continental Gummiwerke Hannover; Bauleitung Continental Gummiwerke Hann. · Fa. Grundig, Nürnberg; Arch. S. Erlhoff etc. etc.

Samtlige ALUH-konstruktioner er mønsterbeskyttede i ind- og udland og fremstilles af erfarne vinduesfabrikanter i mange lande.

Navnet ALUH er en garanti for gennemprøvede kvalitetsprodukter og navnet er indført i det internationale varemærkeregister.

På grund af vore internationale erfaringer og gensidige udvekslinger af medarbejderstaben, står ALUH-vinduer, som er en af de ældste konstruktioner med aluminium og træ, altid på højde med teknikens nyeste krav.

Vi står altid til Deres disposition med en vederlagsfri konsultation samt udarbejdelse af tilbud og detailtegninger.

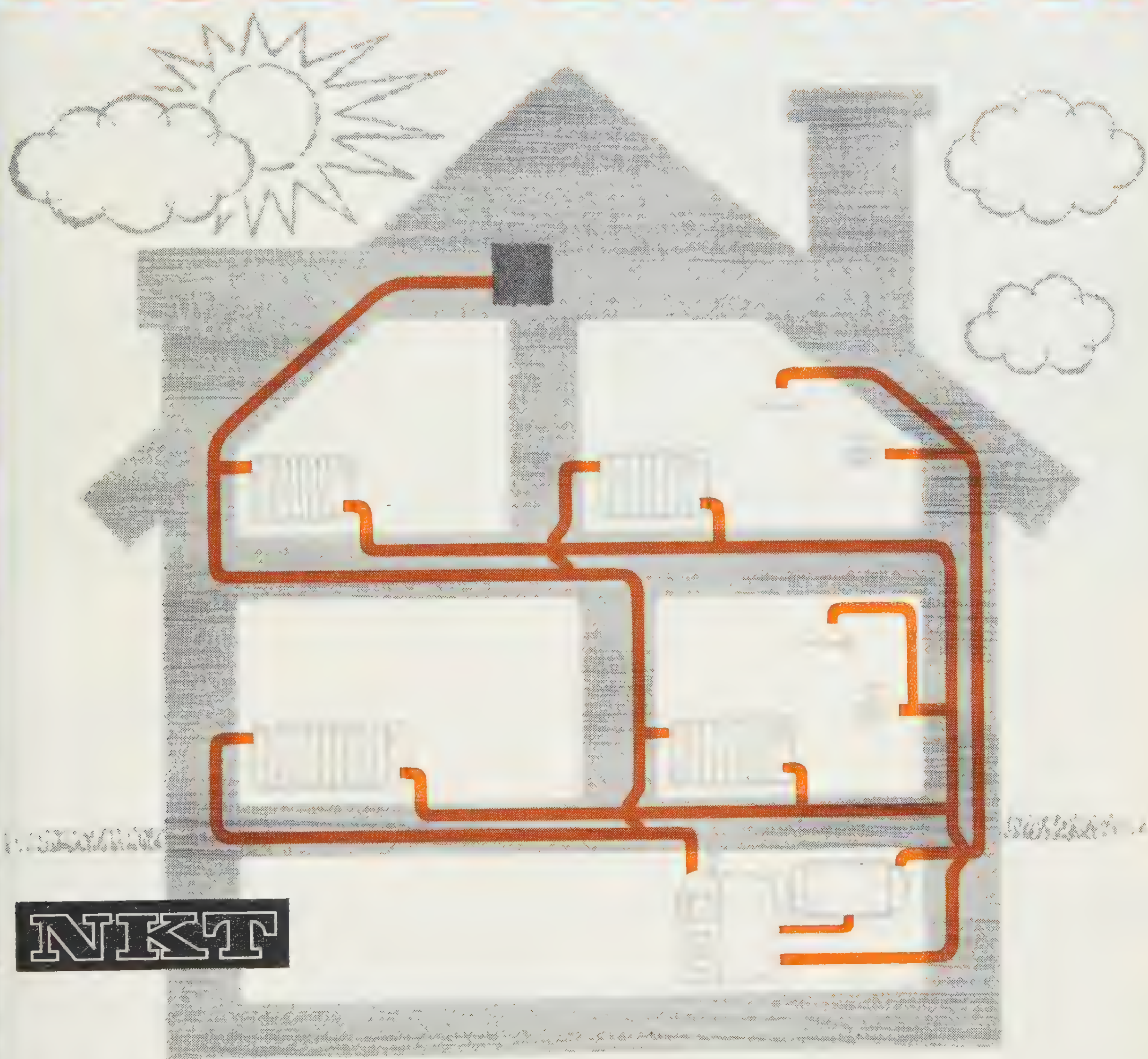

ALUH - FACADER A/S

VESTERBROGADE 6C - KØBENHAVN V - *MINERVA 772

Det betaler sig - med

KOBBERRØR

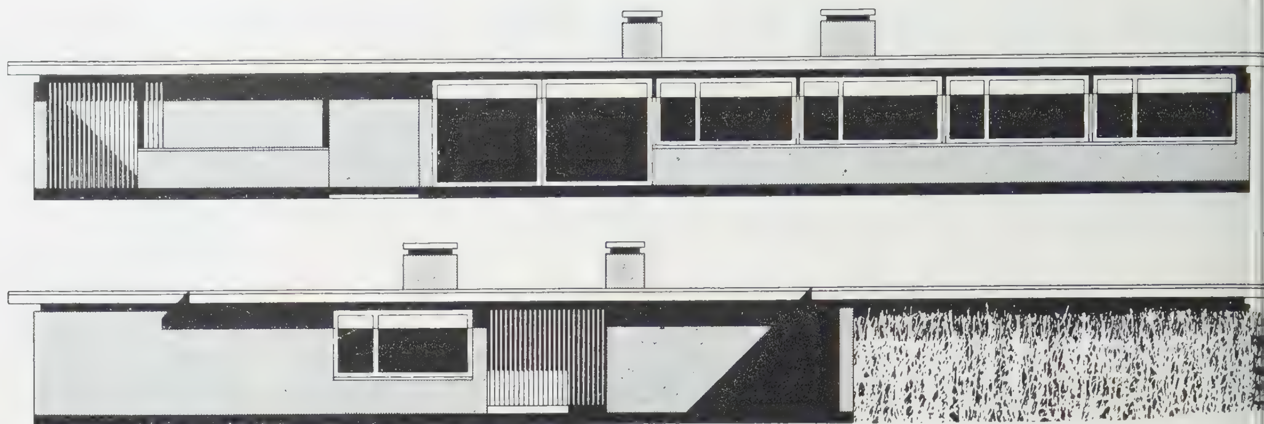

Det er vigtigt at tænke på fremtiden, når der skal bygges!

rfaringer fra udlandet viser, at det ofte er billigst at montere kobberrør og -fittings, fordi samling ved odning er hurtigere. Desuden er kobberrør så bøjelige, at mange samlinger overflødiggøres. Til rørinstal- ation er kobberrør og -fittings det mest velegnede materiale, idet det ikke angribes af varmt eller koldt and, luft, gas eller olie. Kobberrør er modstandsdygtige overfor kalk, cement, gibs og beton og kan ind- nures i disse materialer uden risiko for tæring. I mange lande har kobberrør gennem de senere år været et foretrukne til installationer. Tænk på fremtiden - bestil kobberrør efter DIN 1786 hos Deres leverandør!

AKTIESELSKABET NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

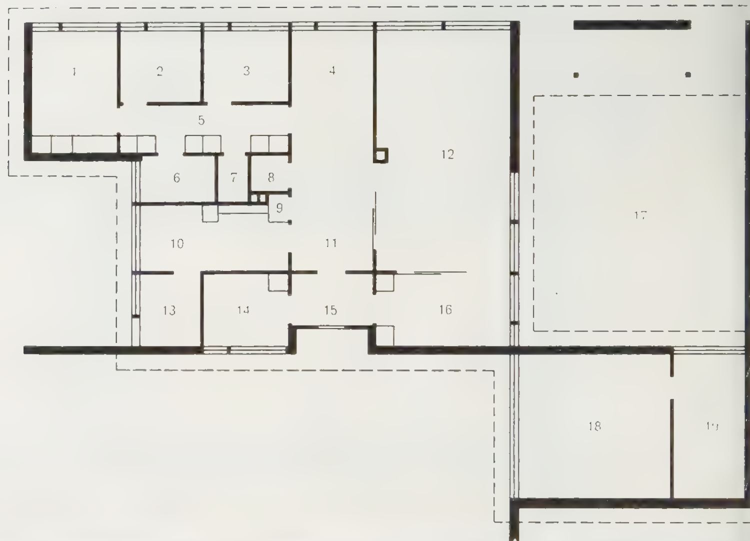
ARKITEKTENS *eget hus*

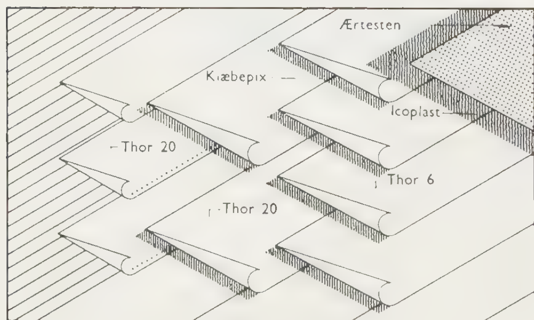

A. De Nully Brown, arkitekt, m.a.a.

Eget hus i Hol

Beskrivelse:
1. Soveværelse
2. Kammer
3. Kammer
4. Spisestue
5. Skabsgang
6. Bad
7. Fyr
8. W. C.
9. Skab
10. Spisekøkken
11. Forstue
12. Opholdsstue
13. Bryggers
14. Tegnestue
15. Vindfang
16. Tegnestue
17. Atriumgård
18. Dobbeltgarage
19. Haveredskaber

Built-up med pap på trætage **Specifikation nr. 20**

Taghældning:	min. 1:100 (ca. 1/2°), max. 1:20 (ca. 2°)
Første lag:	1 lag Thor 20 tjærepap i 60 cm bredde, vægt ca. 2 kg/m², på sømmes.
Klæbemasse:	ca. 1,5 kg fast Klæbepix pr. m² pr. lag.
Andet lag:	1 lag Thor 20 tjærepap i 100 cm bredde, påklæbes.
Følgende lag:	2 lag Thor 6 tjærepap i 100 cm bredde, vægt ca. 0,6 kg/m påklæbes i forbandt. Banerne overlapper hinanden med 50 cm
Overflade:	2-3 kg/m² Icoplast, hvori der udlægges et ca. 20 mm lag æ testen eller granitskærver.
Bitumenvægt:	ca. 9 kg/m².
Totalvægt:	ca. 40 kg/m².

tilkald os under projekteringen

VILLADSEN

AKTS. JENS VILLADSENS FABRIKER . KØBENHAVN - MALMØ - OSLO - HELSINGFORS HOVEDKONTOR: ISLANDS BRYGGE 41 - KØBENHAVN S - ASTA *2800

ALLE FOTOS: KESSLER, BERLIN

:t kunstcenter i Berlin

kademie der Künste, Berlin. Arkitekt: Werner Düttmann

ansaviertel, det nye boligkvarter nær Tiergarten i erlin, blev påbegyndt i 1958 i forbindelse med den iternationale udstilling Interbau. Kvarteret er nu æsten udbygget og er et interessant studieobjekt. I yplanmæssig henseende er det ikke helt vellykket. er er dog mange gode intentioner og enkelte fine ygninger. En af de nyeste ligger lige overfor den af ay Fisker tegnede boligbebyggelse. Akademie der ünste står der over indgangen til en lidt tung og dadvendt husblok.

En tyskamerikaner Henry H. Reichhold, der ønede at støtte det kulturelle liv i sin fødeby, har ekostet opførelsen af dette store bygningsanlæg. Berns kunstakademi har udarbejdet programmet.

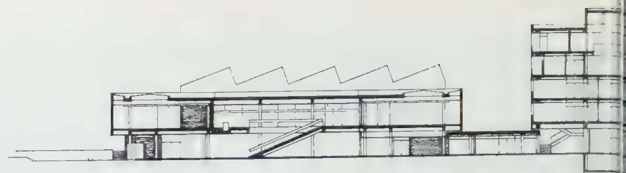
Man er gået ud fra den antagelse, at tilstedeværelsen f egnede lokaler, hvor kunstudøvere og kunstinteresserede frit kunne mødes i studier og diskussioner, i sig selv ville være en stimulans for kunstlivet. En almindelig kunstskole kræver, at man følger et studium efter skolens plan og tilrettelægning. Dette akademi derimod skal være et åbent forum, hvor kunstnersammenslutninger kan holde til. Alle kunstarter har adgang, billedkunstnere, musikere, films- og scenekunstnere.

Akademiet har kun været i brug i knapt et år, så det er selvfølgelig for tidligt at bedømme dets betydning for kunstlivet. Men aktiviteten har været stor lige fra starten. Navnlig de ganske unge kunstnere har været ivrige efter at gribe denne mulighed for at samles under utvungne vilkår.

Kunstnere fra hele Tyskland kan være medlemmer, og det er ikke mindst muligheden for at bringe uden-

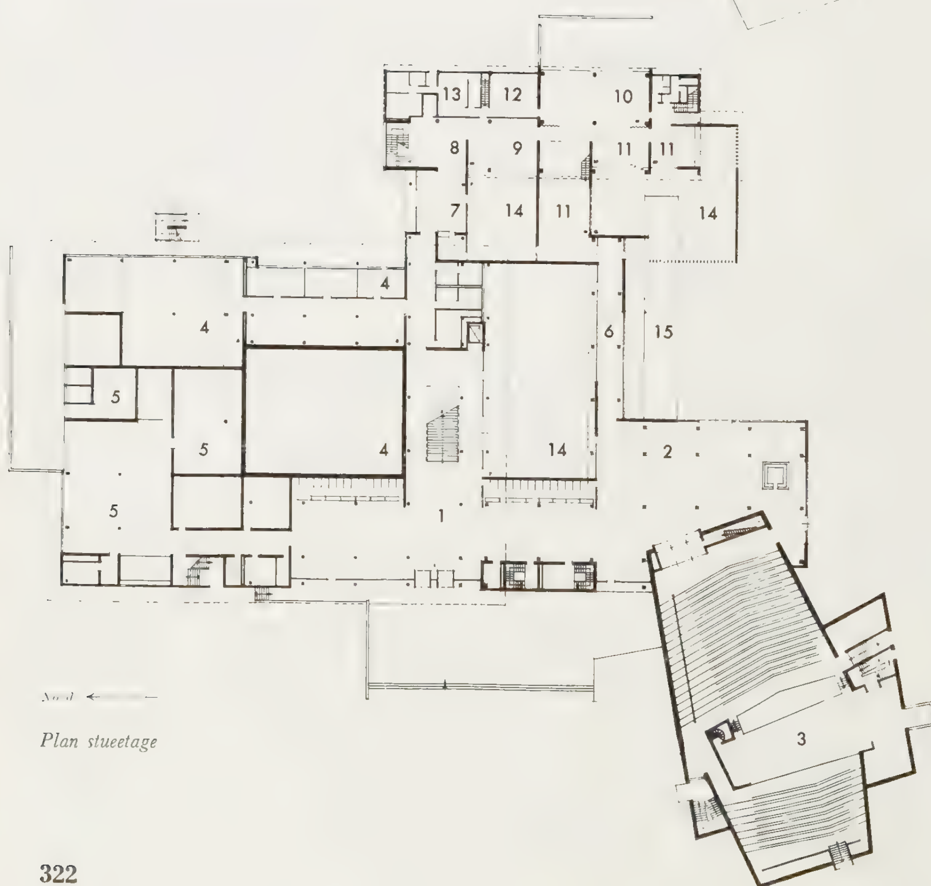
Længdesnit i teaterbygning og foyer

Snit vest-øst gennem indgangshal og akademibygning

Plan 1. etage

Plan stueetage

Planer og snit, mål 1:1000

Stueetage:

1. Indgangshal
2. foyer
3. teatersal
4. arkiver
5. pakkerum og værksteder
6. forbindelsesgang
7. sideindgangshal
8. trapperum
9. spisesal
10. mødesal
11. klublokaler
12. køkken
13. lejlighed
14. gårdhaver
15. bassin

1. etage:

5. teknikerrum
14. gårdhave
15. bassin
16. trapperum
17. udstillingslokaler
18. bibliotek
19. studielokaler og atelier

uftfoto, set fra nord. I forgrunden de tre udstillingshaller med atriumgården, i baggrunden til højre teatret, til venstre den egentlige akademibygng i 5 etager med klub-, møde- og studiekredslokaler, kontorer, bibliotek, gæsteværelser og atelierer

ys kunstnere i kontakt med de berlinske, man har enkt på ved bygningens planlægning. Der er gæsteærelser og arbejdsværelser for udenbys gæster.

Byggeprogrammet har således været temmelig kompliceret. Administration, gæsteafdeling, møde- og udiekredsrum kræver relativt små lokaler. Udstilngslokaler stiller helt andre krav, som igen er helt rskellige fra teatrets.

Som en konsekvens heraf er akademiet blevet en ruppe meget forskelligartede bygninger. Det havde og nok været en styrke, om de havde været udformet ver et fælles formideal. Den tilstræbte hensyntagen l den omgivende bebyggelse og den nærliggende ark må iøvrigt påskønnes.

Interiørerne er langt de mest fængslende. Der er rbejdet med enkle og stærke virkninger. Materialeehandlingen er mere rig end sædvanligt i tysk arkiktur. Den er dog på ingen måde påtrængende. mkring en taghave, en atriumgård med fliser af løvet skifer, ligger de tre store udstillingsrum. De to indre rum er varme med lodrette ovenlys, afskærmet med jalousier af ubehandlede fyrrebrædder. Det store udstillingsrum er koldt, udformet med nordvendte shedtagslys. Alle tre rum får noget sidelys fra atriumgården. Gulvene er dækket med træklodser, vendt med endetræet op. Farverne i disse rum er iøvrigt neutrale.

I foyer'en, der er fælles for udstilling og teater, og i klublokalerne, er der anvendt en del farver, men overalt uden overdrivelser.

Det lille teater er udformet med henblik på teatereksperimenter, der ikke kræver for megen scenemekanik. Scenen ligger mellem et lille og et noget større tilskuerrum med mulighed for tre kombinationer. For i alle tre tilfælde at kunne få en acceptabel rumvirkning er den klart definerede form undgået. Den sammensatte form er mere tolerant overfor indgreb.

Werner Düttmann har haft held til at give dette akademi en atmosfære og stemning fjernt fra den „teknologiske" arkitektur, som navnlig billedkunstnerne afskyer. Og når det som her er gjort uden forlorne effekter, overgiver man sig gerne.

s

Teaterbygningen med sceneindgang set fra sy-
vest

Teatret set fra anlæggets hovedindgang. Mu-
rene er af beton på begge sider dækket m-
håndstrøgne klinker. Taget er tækket med kobb-

'stillingshallen set fra nord. l venstre akademibygnin-. Den store, hvide mur er bt på stedet af beton tilsat de Carrara-sten

stsiden af udstillingsbyg-gen med publikumsindgang

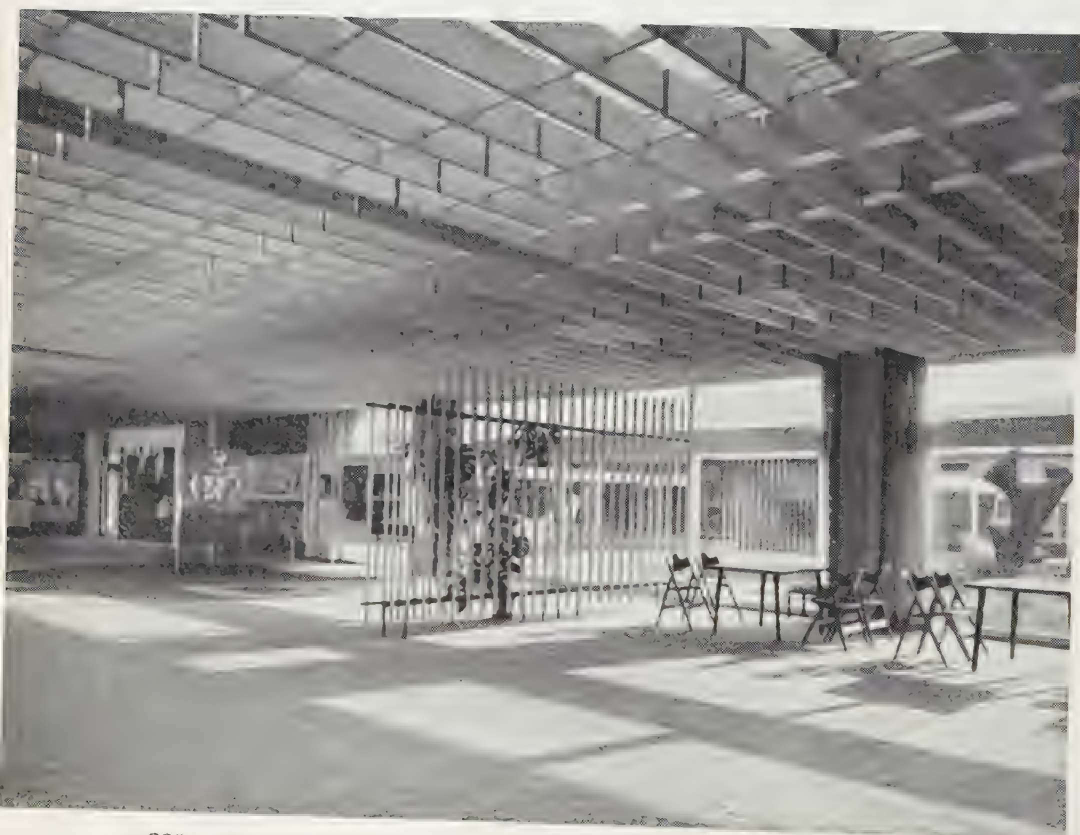

Atriumgården i udstillingsbygningens 1. e
(Skulpturengarten) ved nat. I baggrunden
store udstillingshal. Til højre en skulptur af

Herunder: Hovedtrappen til udstillingssalene
fra gårdhaven

riumgården på 1. etage set fra den store udstillingshal, shedhallen

Øverst den lille udstillingshal i østflø
og til venstre den lille udstillingsh
vestfløjen

Pá denne side to billeder fra den tore udstillingshal – shedhallen. Den synlige betonkonstruktion står pudset. Gulvene i alle tre udstillingshaller er belagt med træklodser ned endetræet opad

Den kvadratiske bar i foyeren

Foyeren med indgang til teatret. Den skrå væg ind imod teatersalen er en forlængelse af det stejle, kobbertækte tag. Gulvtæppet i foyeren er af perl velour og loftet er af Brasil-fyr. Af møbler er der blandt andet anvendt stole af Charles Eames fra Hermann Miller. Andre steder i bygningen en hel del stole fra Fritz Hansen; blandt andet forskellige af Arne Jacobsens stole og i mødesalen stole af Ejner Larsen og Bender Madsen

Den store teatersal set fra indgangen fra foyeren. Gennem det åbne scenerum kan man se den lille teatersal

Den store teatersal set fra scenen

Klublokale set mod mødesalen

Werner Düttmann: Kunstcenter i Berlin

Mødesalen, der ved hjælp af skydedøre kan adskilles fra de to klublokaler i baggrunden

nning Larsens 1. præmie-projekt til universitetet i Stockholm. liggenhedsplan, 1:8000

Iniversitetet i Stockholm

sultaterne af konkurrencen om et nyt universitet i Stockholm har udløst interessant diskussion i svenske fagkredse. Den afspejles i det svenske rkitektur" nr. 7. Herfra bringer vi bl. a. uddrag af to svenske dag-des omtale af konkurrencen.

kitekt Alf Folmer skriver i Aftonbladet 2/3. 1961 under overskriften, t svenska akropolis eller kulturens tak, bl. a.:

' fyrtiofem förslag som nu utställes på Naturhistoriska riks-ıseet kan man säga, att endast ett har något nytt i arkitek-rväg. Det är första priset med höga arkitektoniska kvaliteter, n har en dansk arkitekt till upphovsman. Även andra danskar de fått pris. Det visar sig, att de ligger långt före sina svenska llleger. På något sätt har de svenska arkitekterna stannat och oetar alla på samma tema, den starkt geometriska utformnin-n med glas och arkitektur à la amerikanska förebilder som ex. glashusen på Hötorget eller Konstfackskolan.

De danska arkitekternas särprägel är deras känsla för den inskliga skalan. Aldrig ritar de moderna mastodontskolor eller nat. Första prisförslaget har just denna mänskliga skala i kropp h volym, men som anläggning har den monumental karaktär in organiska helhet. På det väldiga däcket som gömmer några sen parkerade bilar grupperas låga harmoniska byggnadskrop-r av modern japansk karaktär. Det är här vi kan börja att önja den internationella influens, som kännetecknar förslaget. et är inte längre danskt. När vi betraktar modellen och i fan-sin försöker göra oss små för att vandra omkring på denna ulle vi först upptäcka den dominerande centralbyggnaden. Det är höghuset med aula, restaurant m. m. med några underliga fasetterade prismaliknande och långt utstående takformationer. Det ser nytt och intressant ut – men vi känner igen motivet. Vi har sett något liknande förr. Det är från förstaprisförslaget om Sidneyoperan – också av en dansk arkitekt. Inget ont i det. Arkitekterna kan ju inte alltid vara nyskapare.

Det andra vi lägger märke till är att hela denna centralkropp ligger som på ett altare. Med stora sneda betongdäck i alla riktningar och långa betongramper får man starka associationer till inkakulturens soltempel. Zikheten i uppbyggnaden är slående. Om detta är medvetet eller omedvetet vet man ej men det är bra gjort.

Det är dessa och liknande saker som visar att den nya arkitekturen söker nya vägar. Med många moderna exempel kan visas att det finns ett starkt intresse för tidigare kulturer. Møjligen kan det bero på att arkitekterna med yttre form vill ge förutsättningar för ett innehåll av en helt annan sort än den vi är vana vid här i västerlandet.

Vi vet att gammal japansk filosofi har ett växande inflytande i västerlandets arkitektur och kulturliv. Att vi har tröttnat på den så ofta stereotypa och innehållslösa standardarkitekturen vet vi också. Arkitekter i hela världen söker desperat efter nya uttrycksmedel. Många försök lyckas. Första prisförslaget till Stockholms universitet är ett lyckat sådant, som har kommit många av de besökande arkitekterna på utställningen att känna sig smått i extas och inspirerade gått därifrån.

Ett är säkert: arkitekter och konstförståsigpåare går och håller tummen för att förslaget verkligen skall bli genomfört utan kompromisser. Denna universitetsanläggning kommer då att bli ensam i sitt slag i världen. Vi skulle kunna visa upp en anläggning med internationellt sett de höksta arkitektoniska kvaliteter som vittnar gott om vårt konst- och kulturliv. Arkitekturens mening är att skapa en miljö som i sin tur skall påverka den studerande. Det är underbart att bilarna (en bil på varannan student år 1970) täcks av ett stort betongdäck. Ser man detta symboliskt (bilar är idag symbolen för vår materiella värld) har det materiella fått vika för högre värden. Det enorma betongdäcket blir ett kulturens tak.

I Svenska Dagbladet skriver fil. lic. Goran Lindahl den 17./3. 1961 en lang artikel, der ikke er ukritisk overfor 1. præmieprojektet. Men anmelderens positive holdning kommer dog klart til udtryk i følgende betragtning:

Vad som kan sägas på sakens nuvarande ståndpunkt är av mycket allmännare art än någon detaljdiskussion av det segrande förslaget. För det första bör själva grundtanken strykas under och försvaras: endast en konstnärligt övertygande lösning kan komma i fråga för utförande. För det andra saknas varje skäl att låta pristagarens namn försvinna under hänvisning till praktiska och ekonomiska svårigheter. Prisnämnden har härvidlag tvått sina händer; ansvaret att beräkna kostnaderna och bedöma den tekniska utförbarheten skjuts över till en utredning i byggnadsstyrelsens regi. Därifrån har hittills ingenting avhörts. Det är naturligtvis ett förfaringssätt, som öppnar dörren för godtyckliga åtgärder. Sedan åtskilliga år har det varit en allmänt erkänd regel, att en förstapristagare också skall anförtros själva uppdraget, om också efter genomgripande omarbetning eller ibland nästan total förändring. Även i detta svårbedömbara fall bör principen behålla sin giltighet. Alla invändningar till trots har Henning Larsen demonstrerat en påfallande överlägsenhet över sina konkurrenter. Vad som i övrigt fanns att beskåda i Riksmuseets salar, där tävlingsmaterialet ställdes ut bland jätteödlor och stenprover, var sannerligen inte ägnat att väcka någon hänförelse. Larsens bidrag blev det enda glädjeämnet i en tävling,

som i övrigt måste uppfattas som en stor besvikelse. Må vara att hans lösning har artificiella, onödigt tillspetsade drag, den hävdade sig ändå ypperligt i ett sällskap av monotona paviljonsstäder eller meningslöst gigantiska husklossar.

I svensk „Arkitektur" indleder redaktøre P. O. Olsson en diskussion om 1. præmieforslaget. Han foreslår selv, at Henning Larsens projekt flyttes til Södermalm som modvægt mod merkantiliseringen af Norrmalm. Sociologisk kan forslaget måske motiveres, men man må håbe, at indtegningen af Henning Larsens projekt i Södermalms gadeplan er ment som en spøg. Alvorligt ment er derimod Lennart Holms kritik af 1. præmieforslaget, som han tydelig nok er skræmt af. Som rationalist foretrækker han en mere teknisk og funktionsbetonet løsning. Mærkeligt nok har han tillige et sværmerisk forslag om en lav parkbebyggelse, der bevarer områdets landskabelige værdier. Lennart Holms kritik er mere baseret på hans egen tankekonstruktion end på en indlevelse i 1. præmieprojekt. Han skriver bl. a.:

Prisnämnden menar att byggnaden skall ge uttryck inte bara för sin volym- och kommunikationsmässiga funktion och för sin tekniska konstruktion utan också för sitt höga samhälleliga syfte. Därmed skall den också, som andra uttolkare menat, ha en stimulerande inverkan på det akademiska livet inom murarna.

Det är mot dessa värderingar jag vänt mig i en tidningsintervju, inte bara därför att de manar fram bilder av amerikanska bankpalats, sovjetiska kulturhus eller Mendelsohns Einsteintorn. Symbolism av detta slag har alltid varit en fjende till ändamålsenlig och tidsbeständig byggnadskonst, men är de värden som skall symboliseras dessutom konstruktioner utan klar förankring ends i nutiden kan resultatet inte ens bli „tidstypiskt" – vilket tydligen varit ett mål.

Programmet syftade till en översiktsplan och ett förslag till utbyggnadssätt för en stor läroanstalt i ett modernt samhälle. Det hade tilvaratagit av erfarenheterna från våra stora och växande fackhögskolor, Karolinska, Teknis och Chalmers – och som en huvudpunkt satt föränderlighet och elasticitet. Det betraktade som en tävlingsuppgift att söka ett smidigt, ändamålsenligt redskap för undervisning och forskning, vilkas egen föränderlighet i metoder och hjälpmedel nu är mer uppenbar än någonsin. Dess krav på föränderlighet intill „lättrivbarhet" hos vissa delar av anläggningen var inte en nedvärdering av den akademiska verksamheten – det var, som jag uppfattat det, en realistisk ödmjukhet inför den stora uppgiften. Programmet var härigenom mer radikalt eller „progressivt" än något av förslagen, och oändligt mer arkitektoniskt fängslande än den bildningssymbolism som prisnämnden valt som konstnärligt kriterium. Den av många framförda farhågan att ett försök att tillmötesgå detta radikala program vore anti-arkitektur eller skulle resultera i ett „barackuniversitet" visar väl bara bristande föreställningsförmåga och misstro mot projektörerna.

Nu kanske det uppfattas som provokation att så ensidigt vända sig mot prisnämndens akademiska signerier. De magistrala formuleringarna är kanske bara dåligt skrivsätt – den verkliga bedömningen har kanske skett i skjortärmarna? Det segrande förslagets skulpturala kvaliteter behöver visst inte pumpas upp med förlegad nationalism och akademism. Men dess brister på de punkter som i programmet påpekats som livsbetingelser för en tidsenlig undervisning är allt för uppenbara för att dess förstaplacering skall kunna förklaras med andra än de prisnämndens värderingar, som här diskuterats.

Om något annat av förslagen bättre tilmötesgår de krav jag tolkat som programmets väsentligheter har varit svårt att bedöma. Spontant har jag trott att en relativt utbredd välorganiserad lågbebyggelse ganska väl skulle tilfredsställa både konsument- och producentintressen och dessutom kunna tillvarata värdet hos ett rofyllt parklandskap – avundsvärt som studiemiljö. Den skulle klara en etappvis utbyggnad och ge fri föränderligh[et]. Men den skulle sannolikt bli mindre uppfattbar och ha an[...] arkitektoniska värden än den som kan karaktäriseras som „[...]minanter". Den skulle bli mindre i ögonfallande för turister, men kanske desto mer intim för lärarna och studenterna.

Kanske är dessa funderingar bortkastade, kanske mindre öv[er]ensstämmande med nutida universitetsanda än prisnämnde[ns]. Det utgår från en arkitektursyn där ordnandet och forman[det] av goda bruksting är en tillräcklig eggelse och där varje symbol[isk] manifestation av det egna skapandet eller den samhälleliga up[p]giften är kvacksalveri.

Ragnar Uppmann derimod giver i sit indlæg klart udtryk for en arkite[ktonisk] vurdering. Bygningsanlæggets udformning, dets arkitektoniske udtryk, [er] for ham foreningen af de rationelle og irrationelle krav, syntesen som [...] kan nås gennem et kunstnerisk betonet arbejde. Han siger bl. a.:

Sakliga kritiker har skjutit in sig på förslagets uppenbara brist[er]: den otillräckligt studerade utbyggbarheten, den klimatiskt s[...] tveksamma takkonstruktionen och framförallt den tvivlakti[ga] ekonomin. Prisnämnden lämnar över ansvaret för dessa fråg[or] till en föreslagen teknisk-ekonomisk utredning. På resultatet [av] denna skall man grunda det slutliga ställningstagandet. Om m[an] därvid kommer fram till att förstaprisförslaget inte bör ligga [till] grund för det fortsatta arbetet rekommenderar nämnden, a[tt] man i stället utnyttjar de väsentliga idéerna i de övriga pr[is]belönade förslagen. Alternativet till förstaprisförslagets stora h[el]hetsgrepp skulle alltså vara en kompromiss av tre helt väsen[t]skilda förslag.

Här framträder det uppenbart orimliga i den aktuella tä[v]lingskonstruktionen. En idétävling om en uppgift av denna sto[r]leksordning och med ett så komplicerat och intrikat progra[m] kräver en sluttävling i vilken ett antal principiellt sett intressan[ta] förslag fullföljs till samma grad av konkretion. Före sluttävlinge[n] har prisnämnden även möjlighet att justera programmet me[d] hänsyn till idétävlingens resultat. Det slutliga valet skulle [d]å kunna ske mellan i möjligaste mån jämförbara förslag och b[e]dömningen mindre grundas på subjektivt intolkade kvaliteter ä[n] på reelt redovisade. Utomlands förekommer denna tävlingsfor[m] för stora och särskilt betydelsefulla uppgifter, så var t. ex. tä[v]lingen om stadshus i Toronto uppdelad på detta sätt.

Men kritiken har i det aktuella fallet inte enbart riktat in s[ig] på förstaprisförslagets tekniska brister utan också genom a[tt] frammana visionen av Moskvauniversitetets skrytkrokan vel[at] misstänkliggöra förslagets essentiella kvaliteter. Förmodligen fö[r]skräckta inför ett närmare beläget bildningscenters ohöljda ytlig[het] skyggar man inför tanken på det arkitektoniska greppe[ts] uttryckskraft. Man biktar sin tro på en arkitektur som arbeta[r] med mera anspråkslösa medel. Men anspråkslösheten borgar lik[a] litet som anspråksfullheten för konstnärlig kvalitet. I vår arkitek[tur] har anspråkslösheten snarast blivit en vanlig avlat för unde[r]låtenhetssyndare.

De utbredda låghusförslagen tar en tom yta i anspråk so[m] motsvarar förstaprisförslagets. Härtill kommer parkeringsplats[er] för i det utbyggda skedet 3 000 bilar. De litterära ekarna tord[e] dock ha svårare att fylla sin miljöskapande funktion på verklig[heten]s parkeringsplatser än på ritningarnas löst tecknade. Farst[a] Centrum rymmer som jämförelse sammanlagt 2 000 bilar. D[e] miljövärden en intim låghusbebyggelse har, förutsätter väl a[tt] bilarna helt utesluts från området eller förvaras i perifert pla[ce]rade parkeringshus. Är detta funktionellt acceptabelt elle[r] ekonomiskt mer försvarligt än förstaprisförslagets betongdäck?

För mig ligger dock den största tveksamheten mot de utbredd[a] låghusförslagen i deras överskådlighet. Det syns som om upp[]giftens storlek krävde artikulering i plan och volymer för at[t] helheten överhuvudtaget skall bli fattbar. En variation i bygg[...]

ıdsmassorna kan ju motiveras av andre skäl än den arkitekniska självhävdelsens.

Prisnämnden har med sitt val av förstapristagare klart redovisat ı uppfattning, att den gestaltande förmågan är den väsentgaste hos den som skall bli ansvarig arkitekt för Stockholms ra universitet. Vid sin sida kan han ha en ytterst sakkunnig ggnadskommitté parat att biträda i den analytiska delen av betet. Arkitektonisk helhetssyn har han själv. I det bottenläge r miljögestaltning för närvarande befinner sig är denna prisımndens värdering inte bara generös utan även nödvändig.

Noter

rkitekten som verdensplanlægger

nder UIA kongressen i London inviterede Architectural Design ıckminster Fuller til at udtale sig om arkitektens rolle i den ıværende verdenssituation. På grundlag af interview'et har rchitectural Design's redaktion udarbejdet et slags manifest, r offentliggøres i deres augustnummer. Det er tidsskriftets håb, erklæringen må blive læst af alle arkitekturskoler i hele veren og få indflydelse på tilrettelægningen af deres undervisning.

I det følgende refereres Buckminster Fullers udtalelse. De, r ønsker at vide mere herom, kan skrive direkte til *Architecral Design, Editorial Office, 26 Bloomsbury Way, London W. C. 1.*

Buckminster Fuller foreslår, at arkitektskoler over hele verden rer de næste 10 år på problemet, hvorledes man kan få verens ressourcer til at tjene menneskeheden 100 procent gennem ı indsigtsfuld projektering (competent design).

I den nuværende undervisning er fremgangsmåden den, at de de studerende starte med små overskuelige opgaver, f. eks. lanlægningen af en lille provinsby og projektering af de her eliggende bygninger, hvorefter man i de følgende år udvider pgavens omfang. Man sigter imod, at den studerende ved udiets afslutning er i stand til at planlægge store helheder, eks. en storby på Londons eller New Yorks størrelse. Det er og de færreste, der når så langt, og ingen når til at interessere g for regionale helheder for slet ikke at tale om problemer i erdens målestok.

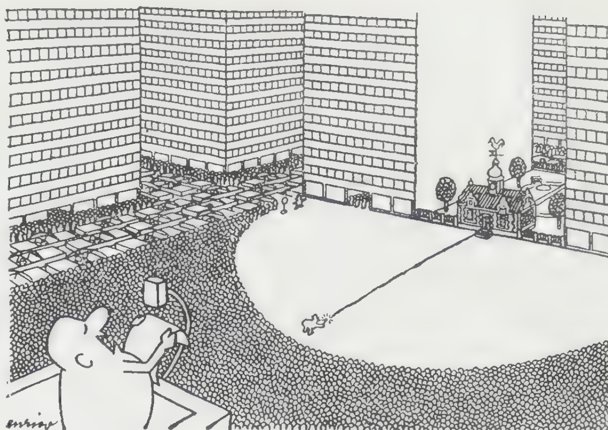
Buckminster Fullers idé er, at allerede første års studerende kal have anledning til at beskæftige sig med verdensplanlægıing. Selvom det selvfølgelig må blive amatørmæssigt og rejse ritik fra politisk, økonomisk og erhvervsmæssig side, så vil de uderende langt hurtigere blive i stand til at beskæftige sig ritisk med disse problemer.

Fuller påpeger, at politikernes indstilling til disse problemer ltid vil dele verden i to dele, hvor den ene skal planlægge for en anden. Det er hans indtryk efter UIA kongressen, at arkitekrne i langt højere grad er i stand til at tænke på tværs af poliiske skel og udfra en rationel indstilling til problemerne finde em til de helhedsbetragtninger, der vil gøre det muligt at dnytte verdens ressourcer 100 procent i menneskehedens og redens tjeneste.

Det er sandsynligt, at hvis de arkitektstuderende og iøvrigt tuderende på andre tekniske områder, kemiske, fysiske, matemaiske, økonomiske og teknologiske, søger at trænge gennem roblemerne udfra den mest avancerede videnskabelige indstilıng, så vil de kunne forenkle de store tomme ord til fysiske endsgerninger.

ngen kurser i september på KHT, Stockholm

Kungliga Tekniska Högskolans Institution för stadsbyggnad eder os meddele, at der i år ikke afholdes byplankurser i sepember, da institutionen er optaget det meste af måneden af et nternationalt seminar. Der vil muligvis blive afholdt kurser enere i efteråret.

Hermed bortsprænger vi den sidste skamplet på vor kultur.
(Tegneren Erik Ortvad i dagbladet Aktuelts Weekend 21./7.–61.)

Konkurrencen om byplan i Reykjavik

Konkurrencen om byplan for et område i Reykjavik er afsluttet. Et norsk projekt fik tildelt 1. præmie, et dansk fik 2. præmie og et svensk fik 3. præmie. Det norske 1. præmieprojekt var udarbejdet af arkitekt Lyder Braathen. Det danske 2. præmieprojekt var udarbejdet af arkitekterne Ib Andersen og Knud Håstrup og de to arkitektstuderende Elith Juul Møller og Scherning Dybbro. Endvidere blev der indkøbt et projekt udarbejdet af Knudsgaard og arkitektstuderende Ole Sørensen.

Byggeudstillingen i London

Den store engelske byggeudstilling afholdes i Olympia, London i tiden 15.–29. november. Udstillingen, som ganske enkelt hedder The Building Exhibition, siges at være verdens største af sin art. Den har været afholdt hvert andet år siden 1895, bortset fra krigsårene. Da man er meget interesserede i at få besøg af fagfolk fra andre lande, gør arrangørerne meget for at vejlede og hjælpe besøgende. Nærmere oplysninger kan fås hos: *The Building Exhibition Offices, 11 Manchester Square, London W1, Great Britain.*

Utroligt

Dagbladet *Aktuelt* bragte tirsdag den 18. juli en artikel af en engelsk journalist ved navn Alan Moray Williams. Artiklen behandlede, hvad forfatteren kaldte en ny vikingeinvasion i Storbritanien – denne gang en kulturel, nemlig invasionen af skadinavisk kunsthåndværk. Artiklen bar præg af at være skrevet for engelske læsere. Den indeholdt forskellige høflighedsfraser, men sluttede med en ammestuehistorie, som alvorligt bringer forfatterens troværdighed i fare. Vi citerer: *En af mine venner i København købte til sin kone en af disse berømte æggeskalsstole, formgivet af den danske arkitekt Arne Jacobsen. Hverken hun eller han kunne vænne sig til dens facon, og det endte med, at de benyttede den som babybadekar.* (Red. og vor læser i kor: Er det muligt!)

Plastic-Messe i Forum, København

International Plastic-Messe i Forum i København fra 22. september til 1. oktober bliver en begivenhed langt ud over det sædvanlige. Det ses af den enorme internationale interesse, som allerede i mere end et år har manifesteret sig omkring messen. Der er tale om en begivenhed såvel for fagfolk som for menigmand, for villaejeren, bilisten, husmoderen, for den praktiske og fingernemme og for den, som blot færdes i hverdagen, hvor plastic langt mere end almindeligt antaget har erobret anvendelser og markeder der, hvor tidligere træ, metal og glas var enerådende.

Der bliver et væld af helt epokegørende nyheder, men som ofte før har industrien, som møder med nyheder, valgt at vente med afsløringen til selve messen er åbnet. Derfor ved end ikke messeledelsen endnu meget om omfanget af de helt nye ting – i hvert fald er der endnu dyb hemmelighedsfuldhed derom.

Man ved imidlertid, at der bl. a. vil komme en nyhed, som synes at ville få stor betydning for byggeriet. Det er et kæmpe-plastic-telt, som bliver pustet op ved hjælp af to motorer. Der er ingen bærende konstruktioner, hverken af træ eller metal. Teltet holdes udelukkende oppe af luften, der blæses ind. Det er beregnet til byggeriet, som får dagslys gennem de klare plastic-vægge i teltet, og som året rundt kan bygge i passende temperatur og i tørvejr.

Byggeomkostningsindeks april 1961

(1955 gnstl. = 100)	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961
Januar	98	102	106	107	106	110	113
April	100	103	107	108	108	111	118
Juli	100	104	107	107	108	112	
Oktober	101	106	108	107	108	113	
Gnstl. årsindeks	100	104	107	107	108	112	
Heraf Materialer	100	104	107	105	104	109	
Heraf Arbejdsløn	100	105	108	109	114	118	

Boligbyggeriet maj 1961

Hovedstadsområdet samt 18 provinsbyer og disses forstæder	Antal lejligheder April 1960	Maj 1960	April 1961	Maj 1961
Byggetilladelse givet i løbet af måneden	969	624	1 264	1 592
Byggetilladelse ved månedens slutning	5 209	4 645	3 771	4 150
Påbegyndt i løbet af måneden	1 310	1 169	1 212	1 186
Fuldført i løbet af måneden	1 430	1 176	1 019	975
Under udførelse ved månedens slutning	21 183	21 175	23 283	24 463
Beregnede tal for hele landet, excl. egentlige landkomm. Under udførelse ved månedens slutning	26 400	26 700	31 000	31 200

Indlæg

Fra køkkenarkitekt Ulla Tafdrup har vi modtaget et indlæg i anledning af artiklen „A5 og den vildførte ungdom" i Arkitekten nr. 16.

A5 - B5 - hvad og hvem er bedst?

Kære Skriver.

Jeg er jo en stor beundrer af Deres indsats for *Arkitekten*, ikke mindst på grund af Deres som regel gode artikler. Og derfor er det også jeg farer i blækhuset, for „den man elsker tugter man".

Har Deres slutbemærkning om A5 i nr. 16 ikke en kedelig bismag af hovmod?

Jeg anser det for et plus, dersom A5 ville blive medredigeret og læst også af bygmesterskolens elever. Om bladet skal hedde A5 eller andet, skal vel ikke være afgørende, det afgørende må vel være bladets inspiration.

Den er nemlig påkrævet i de kredse, så meget mere, som de elever vel næppe holder *Arkitekten*. Iøvrigt bliver nogle af bygmesterskolens elever senere akademielever, så vi skal vist hel bort fra A5's startskud i 1942: „Vort hovedformål er forbed af uddannelsens vilkår", med understregning af *vort*. For d må vel være generelt.

Jeg er bange for, at bygmesterskolens elevantal (og dimit der) vil give arkitektstanden en betydelig slagside i fremtic Især hvis man på Charlottenborg vil fastholde den p. t. fr herskende mening: „Vi vil ikke have et arkitektproletariat" vil kun have 40 af de 140, der årligt søger ind i forskolen.

Se, der kunne jo siges en hel masse om ordet „proletaria Men jeg må vist holde mig til emnet, og kort og godt sige:

Proletariat i betydningen fattigdom, er et forældet begre den del af verden, hvor der finder uddannelse sted, på grunc de lønninger og de subsidier alle i dag oppebærer og som ska et kæmpebehov for arkitekter til at projektere boliger, uddann sessteder, erhvervs- og forlystelseslokaler for det „proletaria der er ved at forsvinde. Da selve arkitektuddannelsen resulte i et erhverv, hvor lande – eller klodegrænser ikke er nogen sto hindring for den nogenlunde velbegavede og tilpasningsfæ ser jeg ikke nogen grund til pessimistiske betragtninger. Tvæ imod kan arkitekter vel være mere optimistiske end nogensind vel at mærke, *hvis de kender deres besøgelsestid*, og ikke lader *rende over ende som stand* – af f. eks. ingeniørstanden!

Jeg anser det for katastrofalt, hvis den akademiske arkite stand skal indskrænkes til et lille æstetisk tænkende „herrefol

Denne tingenes tilstand – (for ikke at sige stilstand) ved vel også skyldes manglende lokaler og lærerkræfter. Dette sikkert medføre, at bygmesterskolerne vil komme først n udvidelser, ja at endog arkitektfirmaer (for sådan kan man efterhånden kalde visse tegnestuer) i lighed med, hvad Birch & Krogboe griber til for at få tilstrækkelig arbejdskra selv begynder at uddanne medhjælpere og forsøger at få dis „læretid" betragtet som en del af den samlede uddannelse.

Og netop derfor Skriver (tænk bare på eksemplet undertegne der kunne have lavet mange fæle ting, om jeg ikke var vokset i noget af den ånd, der skal til, for at man ikke – uden ordent uddannelse – helt taber ballancen, rent æstetisk, når der er n at rive i) ja netop derfor vil det være usigeligt vigtigt, at di mange uakademiske elever, har mulighed for at deltage i snuse til noget af det, A5 har indeholdt, og ifølge citat, og lover at overholde i fremtiden.

Hvis et samarbejde over en bredere front i fremtiden ikke sænke standarden, hvad man vel ikke forud behøver at antage, er det mere positivt, at alle byggestuderende samles om blade end kun den lille Charlottenborgkreds.

Vi kan nemlig meget let komme ud for en anden form f „arkitektproletariat", nemlig arkitekter med proletariserede b greber om byggeri.

Ulla Tafdru

Kære Ulla Tafdrup.

Slutbemærkningen i min omtale af A5's skæbne sigter først o fremmest mod det formelle. Ifølge A5's statutter kan redaktione kun bestå af studerende ved kunstakademiets bygningsskole eller førsteårskandidater. Hvis der skal andre studerende i redaktione må det være rimeligt, at det er de arkitektstuderende og ikk Dyva & Jeppesen, der træffer denne beslutning. De arkitek studerende agter iøvrigt ikke at lade sig koste med. I givet fa vil sagen få en retslig afgørelse.

Min slutbemærkning var selvfølgelig ikke udtryk for ringeag for de studerende ved de tekniske skoler. Nogle af vore finest arkitekter har som bekendt fået deres første uddannelse på byg mesterskolerne.

Deres bekymringer med hensyn til standens fremtid deler je ikke – men der er endda grunde nok for en generaldebat om arkitekturuddannelsen. Og den skal nok komme.

Skrive

- byg feriehuset til helårsbrug

Bugnende marker, sol og sommer – det er blot nogle af de tanker, der dukker op, når talen falder på feriehus. I dag kunne det ligeså godt være sne, skiture og ild i pejsen, for feriehuse herhjemme bygges ikke mere til de enkelte uger af året, hvor ferien er en selvfølge for alle. I dag skal feriehuset kunne bruges til week-ends og ferier i enhver af årets tolv måneder. Derfor skal huset også opfylde andre og større krav – og det allerbedste er da, at bygge det af sten. Det solide, grundmurede stenhus kan sagtens forbindes med feriehuset, når materialet vælges rigtigt. Gasbeton er en mulighed, som oftere og oftere foretrækkes. Materialet er isolerende, kræver et minimum af vedligeholdelse, er nemt at placere på grunden uden strenge brandhensyn og sidst men ikke mindst – Gasbeton spiller op til naturen på en meget charmerende måde.

byg med **GASBETON**

A/S DANSK GASBETON, CODANHUS, GL. KONGEVEJ 60, KØBENHAVN V., TELEFON C. 9575

bekendt, aluminium, som den gang kun havde yderst begrænset anvendelse, med følgende ord:

„Aluminium er homogent, vejrbestandigt, har evne til at afvise vand og det ruster ikke og man kan tilmed fremstille enheder af det meget nøjagtigt – og endelig er der det vigtige spørgsmål: Overfladens skønhed, der medfører, at teknikere ikke møder det problem, at overfladen skal dækkes med en strygning, som er nødvendig, når man bruger jern. Aluminiumsoverfladen kan i sig selv yde den ønskede virkning".

Ringe vægt

Aluminiums specifikke vægt er 2,7. Det giver besparelser i transport- og montagearbejdet og vægtformindskelse i bygningselementer, der skal kunne bevæges.

Vejrbestandighed

Aluminium og dets legeringer har alle en tynd oxydoverflade, som beskytter mod korrosion. Affiniteten overfor syre er så stor, at der straks danner sig en ny oxydoverflade, dersom den gamle skrabes bort, og man kan yderlig forstærke beskyttelsen gennem anodisk oxydering.

Høj mekanisk styrke

Trods ringe vægt opnår alu-legeringer samme styrke som det jern, der normalt anvendes i byggeindustrien, men ved konstruktionsberegninger må der tages hensyn til den ringere elasticitet (E = 7000 kg/mm²) og til den højere varmeudvidelseskoefficient.

Høj refleksion

Som valset materiale og i særlig grad som poler[...] giver aluminium stor tilbagestråling for både lys- [...] varmestråler og særlig for de ultraviolette stråler.

God elektrisk ledeevne

Aluminiums evne til at lede elektricitet er ca. 60 p[...] af kobberets, og materialet er ikke magnetisk.

Stor varmeledningsevne

Kun kobber, sølv og guld har større varmelednings[...] evne, så derfor er aluminium fortræffeligt, hv[...] varmegennemgang kommer på tale f. eks. ved varm[...] legemer.

Ikke giftigt

Ingen salte eller andre kemiske forbindelser m[...] aluminium er sundhedsfarlige.

Farven

Aluminium og dets legeringer har en smuk, sølvhv[...] farve.

Bearbejdelighed

Materialet lader sig let bøje, strække, save, gennem[...] bore og det er let at forme til alle tænkelige profiler[...] og det giver gode muligheder for den idérige tekniker[...] Valseprodukter som folier, bånd, prægede plader[...] bølgeplader og lignende fremstilles let og billigt.

(Teksten fortsættes på side A 7..)

Udseendet i bygninger
Det må naturligvis interessere de skabende teknik og kunstnere, hvilke muligheder der er til stede overfladebehandlinger, og det er nødvendigt at sæ sig grundigt ind heri og erindre, at der er græn for farvevalg og lysbestandighed.

Stor varmeudvidelseskoefficient
For de materialer, der finder anvendelse i bygning gælder følgende tal:

Jern	0,000012	
Kobber	0,000017	$\frac{cm}{cm \times {}^\circ C}$
Aluminium	0,000024	
Zink	0,000030	

Det betyder, at ved en temperaturforskel på 100° kan et 10 m langt alu-bånd eller et profil teoreti ændre sig 24 mm.

Kontakt med andre metaller
Når to forskellige metaller i fugtigt miljø bringes kontakt med hinanden, opstår der en elektrisk strø mellem de to metaller og det elektronegative met bliver angrebet. Aluminium er elektronegativt ove for de fleste metaller med undtagelse af magnesium zink og cadmium.

Aluminium kan derfor indgå i konstruktioner m zink og cadmium (varmforzinket eller cadmiur behandlet jern), hvorimod man må undgå direk kontakt med blandt andet blankt jern, kobber, me sing, bronce, tin, bly etc. Kan en direkte konta imidlertid ikke undgås, må der skabes isolation melle metallerne med bitumenpap eller gennem en stry ning med oliefarve, aluminiumsbronce o. lign. d blyoxyd må helt undgås.

Kontakt med ikke magnetisk rustfrit stål kan g an. Til skruer og beslag anvendes chromnikkelstå

Kontakt med beton, cement, gips m. m.
Frisk beton, mørtel, cement, kalk og fugtigt støv fr disse materialer er alkalisk og angriber aluminium så det får uskønne pletter, og korrossion kan for komme. Derfor må direkte kontakt undgås og isola tion fremskaffes gennem bitumen. Heldigt virker e hinde af farveløs lak til beskyttelse. Gips angriber ikk aluminium under normale forhold.

Man skal særlig være opmærksom på magnesium oxydclorid sammen med savspåner i træbeton, d aluminium er yderst følsom overfor disse ting.

Kontakt med træ
De fleste træsorter øver i tør tilstand ingen ind flydelse på aluminium, men ege- og kastanietræ e det bedst at give en strygning, hvor der er kontakt flader med aluminium.

Facader
Man bygger i dag let for at spare vægt og ma førfabrikerer, og dette har ført til en husbeklædning der består af aluminium og glas.

Det må erindres, at faren for kondensdannelser ve metalfacader, der er uigennemtrængelige for damp er større, end hvor man har et porøst stenmateriale

Derfor må der mellem facadernes yderste lag og d indenfor liggende isolering være udluftningsmu heder. Man kan også vælge den udvej at skabe snæver forbindelse mellem metal- eller glasdækket isolationsmaterialet. Man kan gøre det ved at lu sandwichelementet på alle sider ligesom en konserv dåse, så der ikke kan trænge vanddamp ind.

De steder, hvor metal og glas støder sammen, bli oftest tætnede med kit. Almindelig kit på linolieba kan ikke anbefales, men man må bruge tokompone forsegling på thiokolbasis, i hvert fald på steder, d udsættes for vejrliget.

Det turde være indlysende, at da varmeudvidels koefficienten, 0,000024 cm/cm°C, er dobbelt stor, som ved jern, må man passe ekstra på dila tionsmulighederne.

Vinduer

Aluminium er særligt egnet til vinduer, fordi det lader meget smalle profiler og yder tæthed, og d store bearbejdelighed egner sig til gode løsning men der er grund til at påpege, at man skal vær påpasselig, hvor der er tale om kombinationen t og aluminium, fordi svind i træ og den store u videlseskoefficient næsten nødvendiggør, at metal ikke skrues sammen med træet i fast forbindelse, selvsagt må aluminium ikke klæbes på træ.

Aluminiumstage

Man brugte – allerede før århundredskiftet – alum niumstage og de opfylder deres mission den dag i da Desværre opstår der også fejl, når man henlægg aluminiumstage, men det er ikke materialets skyl da fejlene stammer fra forkert teknik. Man m altid påse, at et metallisk tag skal have gode udlu ningsmuligheder på undersiden – og det er altid stede, når man bruger bølgeplader. Dobbeltfalsta af glatte baner skal udlægges på vel udluftet tr forskalling med mellemlag af bitumenpap. Man m aldrig henlægge et aluminiumstag direkte på beto

Der er næppe nogen anden industri, der har still et så omfattende erfaringsmateriale til rådighed so aluminiumindustrien og derfor vil det også væ muligt for bygningsteknikerne at undgå de fal gruber, som det temmeligt unge materiale byder p

BC-T

Meddelelser fra
DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND
Bredgade 66, København K
Telefon *Minerva 1290

Adresseforandringer

Christensen, Åge, *bolig* fra Strandelhjørn pr. Over Jerstal til Frejasvej 2, Haderslev.
Jensen, Hans Carl, *tegnestue* fra Torvegade 208, Esbjerg til Østergade 4, 3. Esbjerg, telf. 6110, *bolig* uændret Torvegade 208, Esbjerg.
Jensen, Jens Vestergaard, *bolig* fra Præstøvej 57, Næstved til Sct. Peders Kirkeplads 12, Næstved, *tegnesrue* fra Gallemarksvej 39, Næstved til Sct. Peders Kirkeplads 12, Næstved, telf. Næstved 722448
Kjær, Alice & Børge, *tegnestue* fra Birkerød til Bredgade 37, K. telf. MI 5795, *bolig* uændret Birkerød.
Larsen, Egon, *bolig* fra Josteinsvej 157, Bagsværd til Ask pr. Malling, Jylland.
Paludan-Müller, Flemming, *bolig* fra Platanvej 5, Holbæk til Brent pr. Nr. Asminderup.
Pind, Tage, *bolig* fra Jul. Valentinersvej 9, F. til The Royal danish Embassy, Postbox 348, Baghdad, Iraq.

Meddelelser fra
AKADEMISK ARKITEKTFORENING
Bredgade 66, København K
Telefon *Minerva 1290

Nye medlemmer

Hansen, Poul, Erikstorpsgatan 16, Malmö, Sverige, telf. Malmö 61836.
Jensen, Ole Brandstrup, *bolig* Skydehøjsgården 12, Hørsholm, telf. HØ 2214, *tegnestue* samme sted.

LEJLIGHED SØGES

Norsk arkitektfamilie, 3 voksne, 1 barn søker kontakt med dansk arkitektfamilie med reiseplaner. Vi ønsker et sted å bo i Københavns omegn fra 1. 11. 61 til sommeren 62, og kan om ønskelig stille enebolig i Bergen til disposisjon i samme tidsrom. *A. og J. Molden,* ark. M.N.A.L., Paradis, Bergen, Norge.

STILLING SØGES

Arkitekt, 35 år, alsidig og selvstændigt arbejdende med flere års erfaring som tegnestueleder, sidst på større tegnestue i Stockholm, søger stilling i København eller omegn pr. 1. december – helst hvor lejlighed evt. kan anvises. Billet mrk. 1029 til *Arkitekten,* Nyhavn 43, K.

STILLING TILBYDES

Byplanarkitekt. Til interessante byplanopgaver søges en arkitekt, helst med nogen erfaring i byplanlægning. Tiltrædelse snarest. *Peter Bredsdorff,* Hauser Plads 16, BYen 7608.

Ung arkitekt. Til vor strengbetonafdelings salgskontor søges ung arkitekt med interesse for industribyggeri. For den rette er der tale om varig stilling med alsidige arbejdsopgaver indenfor spændbetonkonstruktioner. Der tilbydes gode gage- og arbejdsvilkår, og pensionsordning forefindes. Vi beder Dem venligst rette henvendelse til vor civilingeniør *S. Møldrup* på Hellerup 9505, lokal 24, for at træffe aftale om en personlig samtale – eller De er velkommen til at henvende Dem skriftligt til:
A/S Skandinavisk Spændbeton, Strengbetonafdelingen, Hellerupvej 66, Hellerup.

Arkitekter. Dygtige medarbejdere søges snarest til selvstændigt arbejde ved skitsering og projektering af større byggeri.
Løn efter kvalifikationer. 5 dages arbejdsuge.
Poul C. Poulsen, Elverdalsvej 10, Højbjerg, telf. Århus (061) 7.11.77.

72.01

FREMTIDEN I FRYGT OG HÅB

UIA's 6. kongres, der afholdtes i London 3.–7. juli d. å.

Kort omtale af kongressen, hvis emne var: Hvilken indflydelse får nye materialer og nye tekniske muligheder på fremtidens arkitektur?

Endvidere gengives den på kongressen vedtagne resolution, der kræver arkitektens centrale placering i byggeprocessen respekteret.

Arkitekten nr. 17/1961, side 305

725.91

UIA's KONGRESCENTER I LONDON 1961

Theo Crosby har tegnet kongrescentret, der består af en administrationsbygning og en halvåben udstillingshal, og som her omtales indgående. Der vises plan og perspektivtegninger samt eksteriør- og interiorfotos. Bygningerne var kun opført for kongresperioden og skulle demonteres efter brugen.

Arkitekten nr. 17/1961, side 307

725.4:721.011

PLANLÆGNING AF INDUSTRIANLÆG

Lay-out for fabrikationsgangen

Af civilingeniør N. J. Manniche.

I en ny artikel i serien Planlægning af industrianlæg omtaler forfatteren nogle principielle synspunkter ved udarbejdelsen af en planløsning eller lay-out for fabrikationsgangen, der danner grundlaget for fastsættelse af det nødvendige grundareal og udarbejdelsen af et skitseprojekt for hele anlægget.

Arkitekten nr. 17/1961, side 312

728.4
725.91
725.81:82

ET KUNSTCENTER I BERLIN

Akademie der Künste. Arkitekt: Werner Düttmann.

Det store bygningsanlæg, der er opført i Berlins nye boligkvarter, Hansaviertel, skal i modsætning til en almindelig kunstskole være et åbent forum, hvor kunstnersammenslutninger kan holde til og hvortil alle kunstarter har adgang. Akademiet indeholder administration, gæsteafdeling, møde- og studiekredsrum, udstillingslokaler og et teater.

Der gives en kort omtale og vises planer og snit samt eksteriør- og interiørfotos.

Arkitekten nr. 18/1961, side 321

Til arbejdet med kondemneringer og udarbejdelse af saneringsplaner efter lovene nr. 185 og 184 af 5. juni 1959, om boligtilsyn og sanering af usunde bydele, søges 1 arkitekt.
Løn efter overenskomst af 3. juli 1959 mellem Københavns magistrat og Danske Arkitekters Landsforbund. Nærmere oplysninger kan fås ved henvendelse til arkitekt *Troels Smith*, Boligkommissionens sekretariats arkitektkontor, Stormgade 20, 3. sal th., telefon By 8961.

Lærer til Kunsthåndværkerskolen under Det tekniske Selskabs skoler søges snarest til Møbelhøjskolens 3. klasse således: Opmåling (interiører etc.) og maling hver onsdag eftermiddag og lørdag formiddag.
Ansættelsen sker i henhold til handelsministeriets bekendtgørelse af 19/6 1959 om lønninger m.v. for personale ved tekniske skoler m.m. Skriftlig ansøgning til *Det tekniske Selskabs skoler, Julius Thomsensgade 5, København V. Forstander, arkitekt Sten Møller, Kunsthåndværkerskolen, Ahlefeldtsgade 2,* meddeler eventuelle yderligere oplysninger.

Arkitekt samt 2 bygningskonstruktører søges til projektering af kirke-, institutions- og boligbyggeri. Gode arbejdsforhold. Lørdag fri.
Ammentorp & Haubroe, arkitekter M.A.A., tlf. 80 22 11.

I forbindelse med opførelse af **Danmarks Tekniske Højskole** i Lundtofte søges 4 medarbejdere som sagskonduktører. Da byggeriet omfatter ca. 120 bygninger opført i en 10-årig byggeperiode, kan der regnes med ansættelse af længere varighed.
Byggeriets omfang forudsætter, at der ydes en selvstændig indsats under fælles koordination. Arbejdstid 8,30–17,00 i ugens første 5 dage, lørdagsvagt på skift.
Eva & Nils Koppel, arkitekter M.A.A. Lundtoftevej 100, Lyngby, Telf. 88.05.88 – lokal 42.

Den er formgivet

Mette Ejlersen har i en kronik i Aktuelt den 26. 7. skrevet muntert og sagligt om snobberiet for det arkite nede – der ikke skyldes arkitekterne, men deres omgiv Vi bringer her et par afsnit fra indledningen og slutni

Jeg var kommet let og smertefrit over di indkøb lige fra solbriller til regnhætte og mang blot at krydse sidste ting af *på listen* – en såre en ting, der såvidt skønnes ikke skulle volde sæ besvær eller overvejelse – nemlig en toilettaske.

Ekspeditricen fremlagde med et venligt omend stereotypt forretningssmil et større udvalg på disk noget for enhver smag og pengepung – og valget næsten truffet, da hun pludselig tog endnu en ned fra hylden og med en kombination af begejst og andagt i stemmen sagde: Ja, og så har vi denne her. Den er arkitekttegnet –.

Arkitekttegnet! Af udseende adskilte den sig nævneværdigt fra de øvrige, materialet var det sam blot var den en del dyrere. Man forhørte sig – lige lidt undskyldende over sin uvidenhed – om det b nogen særlig garanti, det med det arkitekttegn Til hvilket ekspeditricen svarede, at når den var så – – resten døde lige så stille ud. Hendes viden det område var åbenbart lige så begrænset som mi

Det sidste kryds mangler stadig. Jeg tog hjem satte mig til at grunde over tilfældet for næste da gå et skridt videre, nemlig til at søge oplysninger dette ord, der i dag som en fanfare indtil bevi løshed gjalder mod vore trommehinder. Forsøgt komme til bunds i, hvordan i alverden vi er kom så langt – eller som jeg snarere vil udtrykke det langt *ud* – at toilettasker nu bliver arkitekttegne

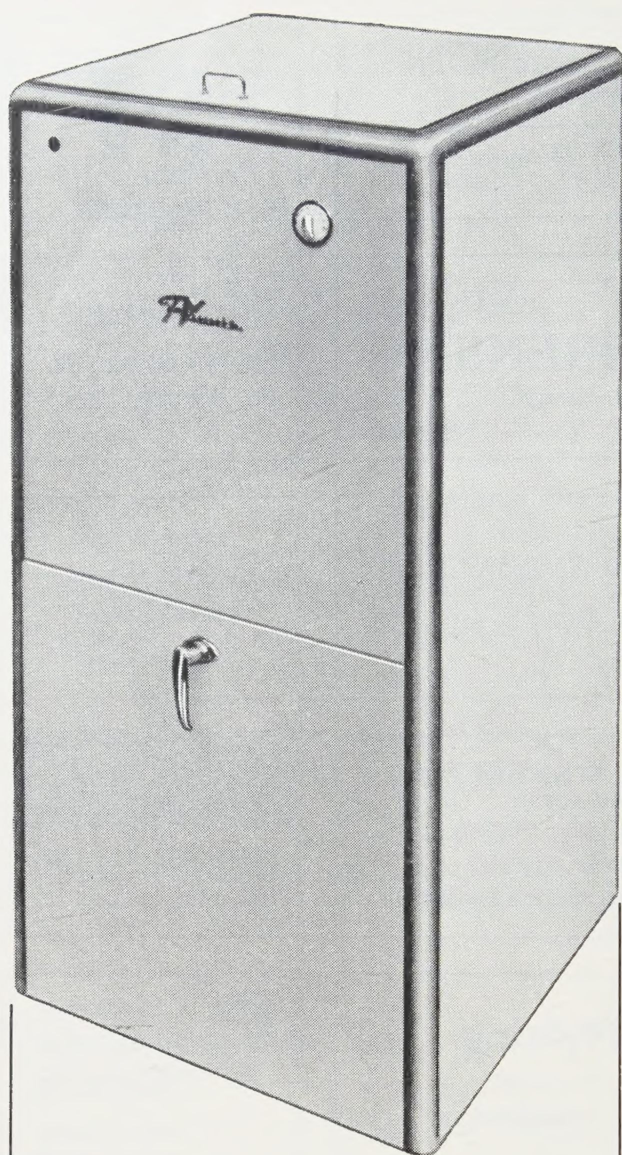
Resultatet som følger:

Jeg formoder, de fleste har hørt om arkitekttegn kirkegårde – huse – møbler – ovne – lamper – og sidst den kornsilo, Danmarks første arkitekttegne der blev formet på en sådan måde, at det smu landskab ikke blev ødelagt af en grim betonkl

De fleste af disse ting bliver omtalt, netop fordi er fremragende og værd at omtale. Og heraf op højst sandsynligt dette vældige snobberi for alt a tekttegnet, som raser i vore dage og denne ov vældende interesse for at give så meget som mu dette prædikat.

Ja, dette lille sidespring blot for at fuldstændigg billedet af folks tankegang: Arkitekttegnet! Jo, det man da hvad er. Der er jo sagkundskab bag –.

Og så var det, jeg spurgte arkitekt Erik Dyssell Danske Arkitekters Landsforbund: Jamen *er* der det? Er der sagkundskab bag alt, på hvilket præ katet arkitekttegnet er hæftet? Har man nedsat specielt udvalg, fra hvis hånd dette blå stempel u lukkende kan gives, eller kan en fabrikant betale hvilkensomhelst arkitekt til at formgive dit og dat dermed give varen den eftertragtede betegnelse, e

– har enhver lov til uden videre at kalde hvadsom arkitekttegnet?

Hvortil hr. Dyssell oplyste, at der intet sp udvalg fandtes, at enhver fabrikant kunne beta arkitekt til at formgive sin vare, hvadenten det dr sig om paraplyer eller piberensere, men at de sandsynligvis ikke ville finde denne udgift forn idet hvemsomhelst – uden at nogen havde magt gribe ind – uden videre kunne sætte omtalte b nelse på alt.

Arkitekturen og offentligheden

Direktør Svend Norsk har i et par artikler i Inform (se citat i Arkitekten nr. 16) angrebet arkitekterne for manglende umiddelbarhed og evne til at skabe frodig tektur. I en artikel i Information den 2. 8. 1961 frem arkitekt Hans R. Magle en kommentar til direktør N Han skriver bl. a.:

Nu mener så direktør Norsk, at man kun skal s arkitektur i tidens ånd i det omfang, man er begej for den. Og hvis man ikke er det, skal man ska protest mod den eller øse af de tidløse kilder i sit

Dette er jo tilsyneladende rigtigt. Men er det mu Som bekendt er det noget nær det vanskeligste a at vurdere samtidens kunstneriske frembringe herunder også arkitekturen. Men mon ikke en vis af den arkitektur, der bliver kritiseret så hårdt i senere vil gå over i historien som „tidløs“ arkitek For såvidt man i egentlig forstand kan benytte trykket „tidløs“, da al kunst, hvis det ikke er pasti nødvendigvis må være udtryk for ideer eller k plekser af samme i tiden.

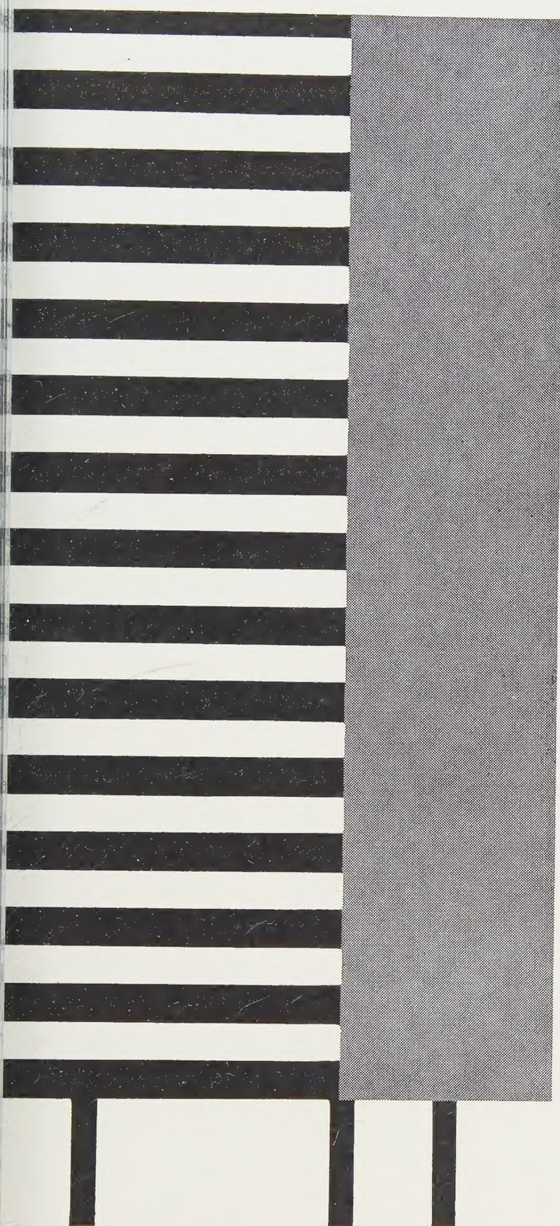
Funktionalismen i begyndelsen af trediverne stod i øvrigt netop i protest mod sin tid. Blot var vel den gang tale om mere håndgribelige begrebe ting, og den industrielle og tekniske udvikling endnu i lysets tegn.

Er bygningskunsten i dag ikke så stærkt engag og integreret i den samfundsmæssige, økonomiske teknisk-videnskabelige ekspansion, at vi ikke u videre kan – og heller ikke umiddelbart skal – fri den fra denne integration?

Er det ikke netop en evolution i modsætning ti revolution, der er påkrævet inden for bygni kunsten? En udvikling, der i teori og praksis re med og indkalkulerer begreber af menneskelig samt ligestiller dem med de øvrige kunstneriske, niske, økonomiske og samfundsmæssige begreber.

Men dette kan kun ske, såfremt alle parter, de impliceret i byggeriet – og dette gælder også s fundet som helhed – kan nå til en erkendelse af d problemkompleks. Og når de mange har erke problemerne, at de således også hver på sit arbejder ud fra dem, ligestiller dem med de øv problemer, således at de bliver en stærkt integrere del af samtlige problemer, der vedrører bygge

Om dette nogensinde skulle blive til virkelig har vi så ikke lov at tro, at det *umiddelbare* forh mellem bygningskunsten og menigmand igen genopstå?

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn.